

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 84 · 30. mai
Sesjonen 2017–2018

Møte onsdag den 30. mai 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 84):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Representantene Else-May Botten og Åslaug Sem-Jacobsen, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Sak nr. 1 [10:00:19]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsminister Erna Solberg vil møte til muntlig spørretime.

Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter med første hovedspørsmål, fra representanten Jonas Gahr Støre.

Jonas Gahr Støre (A) [10:00:42]: Mitt tema er beredskap i nord, i stort.

Etter å ha stilt gjentatte spørsmål til forsvarsministeren sist onsdag er det dessverre nødvendig å følge opp denne tråden med statsministeren i dag. Hun kan vel svare for beredskapen i Forsvaret, og er vel ikke inhabil til å snakke om krisen i luftambulansen.

Mitt første spørsmål gjelder Kystvaktens tilgang til helikoptre. Det er det behov for langs hele vår kyst, fra Grense Jakobselv til Hvaler og til havs, men kanskje særlig for befolkningen i nord. Seks av Forsvarets nye NH90-helikoptre var tiltenkt Kystvakten, men 1. februar anbefalte forsvarssjefen å flytte alle NH90-helikoptrene til Sjøforsvarets fregatter i Bergen. Det etterlater altså en Kystvakt uten helikoptre. Forsvarsministrene kunne ikke si hva regjeringen mente om det. Vi vet hva den helikopterkapasiteten betyr i nord – det ble reddet folk som var forlist utenfor Troms i februar. Det dårlige været i påsken viste betydningen av en redningstjeneste i lufta. Så dette er et problematisk tema.

I revidert budsjett har regjeringen foreslått å kutte antall hærhelikoptre i Troms fra ni til tre. Regjeringen skriver rett ut at med dette tiltaket vil de fjerne dagens transportberedskap for politiet. Det betyr også noe. Hæren kan merke seg at per i dag ville det med en slik løsning vært bare ett helikopter igjen til dem, for to av de tre flyr nå luftambulanse, fordi luftambulansen er i krise.

Sist onsdag kunne forsvarsministeren ikke gi klargjørende svar om Kystvaktens helikoptre. Han sto fast ved å flytte Bell-helikoptrene sørover. Sist mandag ble vi in-

formert om at nye redningshelikoptre til erstatning for Sea King er kraftig forsinket og først vil bli tatt i bruk i 2021.

Mitt første spørsmål handler om Kystvaktens helikoptre. Fire måneder etter forsvarssjefens faglige anbefaling om å frata Kystvakten deres helikoptre – kan statsministeren her og nå avklare om og i så fall når Kystvakten får egne helikoptre?

Statsminister Erna Solberg [10:02:45]: La meg begynne med å si at jeg er helt enig i at det er ekstremt viktig at vi har god beredskap i hele landet. En av de tingene regjeringen derfor tidlig sørget for, var å sette ned tiden for beredskap for helikoptre, slik at vi hadde raske beredskap i tilfelle noe skulle skje i Norge. Det som skjer nå, er at vi får flere ulike kategorier helikoptre inn til Norge. Vi får flere helikoptre til Kystvakten/fregattene, vi får nye helikoptre knyttet til hele redningstjenesten, og vi har fått nye politihelikoptre. Det betyr også at det er mange planer som er under endring og omlegging.

Det er ikke slik at regjeringen har gjort ferdig sitt arbeid knyttet til forsvarssjefens anbefalinger om NH90 og plasseringen av dem. Det er mulig at fire måneder er lang tid etter representanten Støres vurdering, men Forsvarsdepartementet går nå grundig igjennom dette for å sikre at vi har god forsvarsevne. Vi skal også ha med oss hvordan beredskapen er når det gjelder disse spørsmålene. Men ingen endringer i dette kommer til å skje før vi faktisk er ferdig med beslutningene, så beredskapen vil være god i Norge.

Det er heller ikke slik, som det implisitt ble påstått i dette spørsmålet, at i en gitt situasjon, som i dag, vil bare ett helikopter være tilgjengelig i Nord-Norge. Det som også ligger veldig tydelig i det som står i revidert nasjonalbudsjett, er at i gitte situasjoner vil man flytte helikoptre opp når man har spesielle situasjoner, som nå, for å avhjelpe. Det som skjer nå, er at man flytter 15 helikoptre ned til Rygge for at spesialstyrkene kan trene, øve og ha beredskap knyttet til det. Det betyr ikke at dette ikke vil være fleksibelt hvis det er spesielle situasjoner – som nå, når vi har avgitt to helikoptre som skal sørge bedre beredskap for syke i nord.

Jonas Gahr Støre (A) [10:04:59]: Personlig betyr fire måneder ikke så mye for meg, for jeg bor midt i en by som har en ambulansetjeneste som virker, og en redningstjeneste som virker. Men fire måneder med usikkerhet for folk i nord betyr faktisk noe når man er uklar på om Kystvakten kommer til å ha helikoptre langs vår kyst.

Ingen endring i beredskap før vi er ferdig med beslutningen, sier statsministeren. Nei, det sier seg vel. Spørsmålet mitt er: Hvilke tanker gjør hun seg om dette?

Kan hun garantere, og eventuelt når – fire måneder er kanskje kort tid – kan hun gi svar på om Kystvakten får helikoptre? Dette har vært et tema gjennom mange år. Forsvarsministeren sier at de holder på å vurdere saken, men det må være mulig å få en antydning. Er det fire måneder til? Er det et år til – eller hvordan ligger det an?

For øvrig blir redningshelikoptrene til erstatning for Sea King-helikoptrene forsinket. Politiet får beskjed om at den beredskapsstøtten de får fra Bell-helikoptrene, bortfaller. Med statsministerens løsning vil det til daglig være igjen bare tre Bell-helikoptre i nord. To av dem vil i dag kjøre flytransport. Sikkerhet er i alle fall ikke det. Når kommer kystvakthelikoptrene?

Statsminister Erna Solberg [10:06:04]: Ingen i nord har fått en forverret beredskap på grunnlag av en diskusjon om hvordan man fremtidig skal disponere NH90. Når representanten Gahr Støre gir inntrykk av at man i nord burde ha vært redd i de siste fire månedene, mens han ikke er redd her, ja, så er det å spille på følelser, som det ikke er noe grunnlag for å gjøre. Helikoptrene er i nord, de er til stede for beredskap, og de er i bedre beredskap nå enn de var før denne regjeringen tiltrådte. Det er viktig å understreke.

Så snakker vi om fremtidige løsninger. Jeg er enig i at det er viktig at Kystvakten trenger helikoptre og kapasitet. Jeg er enig i at vi må bruke ressursene våre bedre, men vi må få tid til å gjøre disse vurderingene fremover. Jeg synes at i så store spørsmål som dreier seg om beredskap, og i så store spørsmål som dreier seg om hvordan forsvarsevnen vår fremover skal være god, bør man unnlate å spille på følelser i en vanskelig situasjon. De helikoptrene vi har, Bell-helikoptrene, står i nord, de er til stede for beredskap, og det har ikke vært noen økt frykt i tilknytning til det i løpet av de siste månedene.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Jonas Gahr Støre.

Jonas Gahr Støre (A) [10:07:09]: Dette handler overhodet ikke om å spille på frykt. Den uroen som folk i nord nå føler, med en luftambulansesaken som de må følge fra dag til dag – slik som de følger værmeldingen – er skapt av regjeringens klønete håndtering av luftambulansesaken. Det er statsministeren som skaper denne fryktsituasjonen.

I valgkampen var hun opptatt av at Hæren ikke hadde behov for egne helikoptre i Nord-Norge. Hun ville flytte alle Bell-helikoptrene til sør. Det var vi og flertallet i denne sal uenig i, men statsministeren sa at hun ville flytte helikoptrene sørover først når «alternativ helikopterkapasitet er på plass i nord». Den alternative kapasiteten skulle være Kystvaktens helikoptre og de nye redningshelikoptrene. Nå har forsvarssjefen anbefalt å flyt-

te alle kystvakthelikoptrene i sør til Bergen – der trenger de dem til fregattene, sier han. Mandag kom nyheten om at de nye redningshelikoptrene blir utsatt. Kan statsministeren nå oppklare sin modell for «alternativ helikopterkapasitet» for Hæren i Nord-Norge?

Statsminister Erna Solberg [10:08:05]: Vi kommer til å sørge for at helikopterberedskapen i nord er god. Vi har ikke gjort ferdig vurderingen av det som forsvarssjefen har kommet med av prioriteringer. Derfor kan vi ikke konkludere i alle delene.

En av de tingene som skjer, er at de pengene som vi i denne regjeringssperioden har brukt til bedre beredskap – i motsetning til tidligere regjeringer, som hadde en dårligere helikopterberedskap – nå overføres til Justis- og beredskapsdepartementet, slik at de pengene som er brukt til dette, også vil kunne brukes til andre løsninger. Men vi kommer til å ha et helhetlig perspektiv på det, slik at vi også har en god sivil beredskap. Det er jeg opptatt av. Det var også grunnen til at vi ikke fulgte forsvarssjefens anbefalinger – å flytte alle helikoptrene raskt ned til Rygge – da vi laget langtidsplanen, men sa at vi skulle avvente til vi hadde annen, alternativ kapasitet, for å kunne gjøre dette.

Presidenten: Jonas Gahr Støre – til oppfølgingsspørsmål.

Jonas Gahr Støre (A) [10:09:00]: Å flytte dette fra ett departement til et annet – dette er jo utenomsnakk. Spørsmålet er: Hva er den alternative helikopterkapasiteten for hæren? Kan statsministeren si noe nærmere om det? Hun skal flytte alle Bell-helikoptrene sørover når hun har en alternativ løftekapasitet for vår hær. Hva ser hun for seg som det alternativet?

Statsminister Erna Solberg [10:09:19]: Jeg tror jeg må rydde litt i Jonas Gahr Støres argumenter nå. Han begynte med å snakke om NH90, så var han innom luftambulansene, og nå er han tilbake på løftekapasiteten for Hæren. Begrunnelsen til regjeringen for ikke å ville flytte Bell-helikoptrene så raskt ned til Rygge som forsvarssjefen ville, var ikke løftekapasiteten til Hæren – det er helt riktig, for de ble i liten grad brukt til det i Forsvaret tidligere – det var faktisk for å sørge for beredskapen for politiet og rask utrykning. Det skal vi sørge for finnes i Nord-Norge, for man skal ha den typen løsninger. Det betyr at når det blir frigjort mer penger fra dagens løsning, må vi sette andre løsninger opp. Så vi har ikke konkludert i NH90-spørsmålene.

Men å blande dette sammen med dagens krise i luftambulansen, synes jeg er å benytte seg av et godt politisk triks, som jeg synes ikke bør gjøres i en så viktig sak: spille på følelser om beslutninger som ikke er fattet.

Helikoptrene er i nord, de kommer til å være i nord, og vi skal sørge for god beredskap.

Presidenten: Jonas Gahr Støre – til oppfølgingsspørsmål.

Jonas Gahr Støre (A) [10:10:19]: Dette er en fin overgang til luftambulansen, det som også er beredskap i luften. Krisen i luftambulansen understreker betydningen av langsiktig planlegging, som for Forsvaret. Det vi erfarer i dag, er en varslet krise, etter at Luftambulansetjenesten HF unnlot å lytte til det klare rådet at når de lyser ut et anbud, må de være sikre på at nøkkelressursen, nemlig kompetente folk, er med og til stede. Etter at det rådet ble gitt, fulgte Helsedepartementet opp med et brev til Luftambulansetjenesten HF og understreket viktigheten av denne nøkkelressursen – nemlig kompetent og erfarent personell. De unnlot å følge det rådet. Resten er historie, selv om den historien er veldig virkelig for folk.

Mitt spørsmål er: Hvem har ansvaret? Helseministeren sa i denne salen at det overordnede ansvaret ligger hos Luftambulansetjenesten HF. Men finnes det ikke et ansvar over det, nemlig hos helseministeren selv – han som i 2013 sa at demonstrasjonstog i Helse-Norge skulle gå til ham, at han var ansvarlig? Har ikke helseministeren det overordnede ansvaret for den situasjonen som nå har oppstått for luftambulansen i nord?

Statsminister Erna Solberg [10:11:21]: Helseministeren har det overordnede ansvaret for å sørge for at vi har et godt helsevesen i Norge, og at vi finner gode løsninger på kriser og situasjoner som oppstår.

Vi har noen vanskelige situasjoner knyttet til luftambulansen og overgangen mellom to anbud. Dette er en tjeneste som har vært anbudsutsatt i absolutt alle år. Det er en sektor som har opplevd ganske store endringer, bl.a. i lønns- og arbeidsvilkår. I alle andre deler av transportsektoren har man hatt lønnsnedganger og endringer i et tidligere ganske stort høyt lønnsområde. Der har det altså blitt en vanskeligere situasjon.

Helseministerens ansvar er å sørge for at vi klarer å ha god beredskap. Derfor har vi også sørget for å rekvirere beredskap fra Forsvaret for å ha tilstedeværende helikoptre som kan hjelpe i forbindelse med flyvning. Vi lager også planer for enhver gitt situasjon, om dette ikke skulle finne sin løsning.

Nå er jeg glad for at den nye leverandøren og flyverne igjen sitter rundt bordet og forsøker å finne frem til gode løsninger.

Presidenten: Anniken Huitfeldt – til oppfølgingsspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [10:12:33]: For å bruke statsministerens egne ord – jeg må si jeg synes det er litt spesielt at statsministeren her i denne stortingssalen beskylder Støre for å spille på følelser, når hun selv i valgkampen anklaget Støre for å bedrive bløff. Støres bløff vil bli avslørt, sa hun. Det er ganske sterke ord, det er ganske mye følelser.

Saken er den at helikoptre i nord henger sammen – når det gjelder Kystvakten, når det gjelder redningshelikoptrene, og når det gjelder Hærens helikoptre. Hvis vi ikke hadde vært så opptatt av å beholde Hærens helikoptre i nord, ville alle ha vært flyttet sørover i den vanskelige situasjonen vi nå står oppe i. Vi får ikke svar på når Kystvakten skal få helikoptre. Utredning i fire måneder har alvorlige konsekvenser. Én av fire piloter har allerede sluttet.

Mitt spørsmål er: Angrer statsministeren på at hun gikk så høyt på banen i løpet av valgkampen og anklaget andre for bløff, når hun nå ikke klarer å svare klart på hva slags helikoptre vi trenger?

Statsminister Erna Solberg [10:13:39]: Den diskusjonen i valgkampen dreide seg om hvorvidt det skulle være full dekning på Rygge, og om flyttingen til Rygge av de samme helikoptrene – som Arbeiderpartiet benyttet anledningen til å si når de var i Østfold, samtidig som de i Nord-Norge sa at vi skulle ha full dekning og fortsatt opprettholde beredskapen med Bell-helikoptre i nord. Det var altså dobbeltkommunikasjon – man snakket om at de samme flyene skulle stå to forskjellige steder, på samme tidspunkt.

Om vi skal få fullgod terrorberedskap, og om vi skal sørge for å bruke spesialstyrkene til de spisse områdene, har det vært en tydelig og klar vurdering at vi trenger å flytte flere Bell-helikoptre for å få et større tilbud. Svaret fra Jonas Gahr Støre på mitt innlegg i den diskusjonen den gangen var at det var tre helikoptre igjen – som det egentlig var meningen skulle fases ut. Det er nettopp de tre helikoptrene som nå blir stående i nord. Det er en mindre kapasitet, men det Arbeiderpartiet nå klager på, er det samme som Jonas Gahr Støre pekte på i valgkampen som et av svarene.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgingsspørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:14:59]: Alle som hører statsministeren i dag, hører at ho ikkje kan gjere greie for kva som skal verte helikopterberedskapen i nord.

Det er ingen tvil om at Hæren og Noregs evne til forsvaret og beredskap vert svekt ved regjeringas forslag om å flytte nesten alle helikoptera i nord til sør. Dette har òg hærsjefen slått fast fleire gonger, m.a. under si grundige utgreiing for utanriks- og forsvarskomiteen for to veker

sidan i indre Troms. I går kom det fram i fleire medium at forsvarssjefen hadde refsa hærsjefen for utgreiinga han heldt for komiteen. Forsvarssjefen var ikkje til stades sjølv, så det må vere andre som har kome på ideen at han skulle refse hærsjefen.

Den førre forsvarsministeren slo fast like etter at ho hadde tiltredd, at no skulle ein få reell openheit om Forsvaret. Ho sa attpåtil: «Åpenhet betyr særlig å bidra til et korrekt bilde av virkeligheten.» Me har sett klare døme på det motsette, seinast i går i Dagsrevyen.

Kan statsministeren avkrefte at det var Forsvarsdepartementet som instruerte forsvarssjefen i å refse hærsjefen for hans bidrag til å gi eit ærleg og korrekt bilde av situasjonen i Hæren til utanriks- og forsvarskomiteen?

Statsminister Erna Solberg [10:16:06]: Jeg tror ikke vi skal bruke Stortingets talerstol til å snakke om rykter som står i avisen uten kilder eller noe annet knyttet til spørsmål i Forsvaret. Sånn går det ikke an å drive verken personalpolitikk eller styring.

Det som er viktig for meg, er å si at ja, det er ytringsfrihet. Og er det et sted jeg føler at det er stor ytringsfrihet, er det i Forsvaret – når det gjelder å komme med alternative synspunkter for folk ansatt i Forsvaret med utgangspunkt i der de står i Forsvaret, hva de ser som behov.

Det som er hovedutfordringen for oss som politikere, er at vi må få en samlet anbefaling til slutt, hvor vi veier de ulike delene av ulike sektorer opp mot hverandre. Det gjør altså forsvarssjefen og hans stab, og hærsjefen er en del av den staben som har gitt Forsvaret fagmilitære råd, som altså var grunnlaget for langtidsplanen, med de endringene som regjeringen gjorde. Og så har vi vært åpne på at vi gjorde andre vurderinger knyttet til det.

Jeg er blant de politikerne som ikke tror at vi som politikere skal tro at vi er bedre på de militære løsningene enn det militæret selv er (presidenten klubber), og vi får et samlet råd fra Forsvaret.

Presidenten: Presidenten må minne om at taletiden må overholdes.

Knut Arild Hareide – til oppfølgingsspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:17:20]: Kristeleg Folkeparti var ikkje ein del av einigheita rundt langtidsplanen fordi me meinte at både hær og heimevern burde prioriterast høgare for å sikre eit balansert forsvar. Men da landmakta blei behandla, blei me med på ei einigheit innanfor dei rammene som fleirtalet da hadde lagt. Som eit ledd i det arbeidet bad stortingsfleirtalet regjeringa sjå på nettopp ei delt helikopterløysing mellom Bardufoss og Rygge. Det svaret me fekk i revidert, var nedslåande. Me veit jo at helikopter er ein uunnverleg ressurs for ein moderne hær, ikkje minst er det viktig når me kjenner nordnorsk topografi. Regjeringa har

presentert ei løysing som knapt nokon i Hæren meiner held mål.

Mitt spørsmål er: Meiner statsministeren at me kan ha ein moderne hær utan dedikert helikopterstøtte? Og om ikkje: Er det vilje hos regjeringa til å setje seg ned (presidenten klubber) for å finne ei truverdig helikopterløysing? (Presidenten klubber igjen.)

Presidenten: Presidenten må minne om at taletiden må overholdes.

Statsminister Erna Solberg [10:18:30]: Da regjeringen la frem langtidsplanen for Forsvaret, er det helt riktig at vi ikke hadde lagt inn dedikert støtte til Hæren i nord med helikoptre. Det vi hadde gjort, var å si at vi skulle opprettholde kapasiteten inntil vi hadde fått andre, nye kapasiteter inn – som bl.a. NH90, som jo kan bidra i enkelte operasjoner – men primært gjorde vi det av hensyn til beredskapen for det sivile samfunnet i nord, f.eks. flyttekapasitet for politiet, som jo er blant de endringene som er viktige. Vi har lyttet til Stortinget. Stortinget har prioritert løftekapasitet for Hæren, og derfor opprettholder vi tre Bell-helikoptre for evakueringsmuligheter for Hæren i nord, for flytting av sårede eller annet som skjer, mens vi samtidig tar vare på det vi er opptatt av at det var enighet om å gjøre: sørge for at også spesialstyrkene, vårt fremste grep i virkelig alvorlige antiterrorssituasjoner, skulle ha god nok helikopterstøtte. Derfor flytter vi fortsatt 15 helikoptre til Rygge.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:19:55]: Denne regjeringen sier at den legger stor vekt på beredskap, men det er klart at med det som har skjedd denne våren, må det være lov å stille spørsmål ved beredskap for hvem og også hvor i landet. Det har fått utvikle seg en situasjon innenfor luftambulansen i Nord-Norge der en i realiteten ikke kan garantere for beredskapen for liv og helse i månedene som ligger foran oss.

Den situasjonen har oppstått som følge av en skakkjørt anbudsprosess. Luftambulansetjenesten og helseforetaket i Nord-Norge vurderte åpenbart et nytt tilbud på luftambulansen som en gyllen mulighet til såkalt nyskaping, dvs. å redusere lønns- og pensjonsutgiftene til de ansatte. Gjennom det valget gjorde de også pasienter i Nord-Norge til gisler i en kamp for å få ned sine egne utgifter. Det er en utillatelig måte å gå fram på.

Allerede nå må luftambulansen få helikopterbistand fra Forsvaret. Da er det krise. Det skjer i fredstid, i stille vår- og sommervær. Vi er altså midt oppe i en situasjon som må løses raskt. Pasientenes akuttmedisinske sikkerhet kan ikke vente, og dersom dette fortsetter ut over

høsten, kan faktisk hele luftambulansetjenesten kollapse.

Jeg må si at når jeg hører statsministeren i sitt svar til representanten Gahr Støre nærmest antyde at vi som løfter disse alvorlige problemstillingene, spiller på følelser, blir jeg nødt til å spørre statsministeren: Hvor alvorlig mener statsministeren egentlig at denne situasjonen er? Og kan statsministeren, når ingen av helseforetakets ledere vil garantere at de kan løse situasjonen, garantere at denne alvorlige beredskapssituasjonen vil bli løst?

Statsminister Erna Solberg [10:21:48]: Først vil jeg rydde opp i påstanden til Marit Arnstad om hva jeg svarte Jonas Gahr Støre på. Det var et hypotetisk spørsmål, eller et fremtidsrettet spørsmål, om hvilken løsning vi har på NH90, som skal ha bidratt til usikkerhet og vanskeligheter de siste fire månedene. Det er etter min mening ikke et reelt argument eller en reell situasjon.

Jeg har stor forståelse for at den situasjonen som er innen luftambulansetjeneste, derimot, skaper engstelse, og det har vært noen utfordrende døgn innimellom her. Nå virker det som om beredskapen er god. Fra 7. mai har man hatt en beredskapsplan som har bidratt til at man har bedre tjenester. Man har sørget for at man også har disse to forsvarshelikoptrene tilgjengelig for å kunne hjelpe, og i går var ni av ni fly i stand til å fly. Situasjonen ser ut til å være betydelig bedre.

I ettertid kan man sikkert se på om det er deler av denne anbudsprosessen som burde vært annerledes, bl.a. burde man i det forrige anbudet ha stilt tydeligere og klarere krav til hvordan den leverandøren som fikk anbudet i neste runde, skulle kunne håndtere en situasjon hvor de mistet anbudet, neste gang. Dette er en tjeneste som har vært anbudsutsatt i alle år, fra den ble opprettet i 1988.

Når denne situasjonen har oppstått, mener jeg at både helseforetaket og Helsedepartementet har jobbet hardt og skaffet gode løsninger for alternativer som har bidratt til at vi nå ser at vi både gjennom å leie inn fly og ha helikopterkapasitet fra Forsvaret har en bedre beredskap for øyeblikket. Så er man forberedt på å planlegge for hva som er de vanskelige situasjonene hvis man ikke finner en løsning mellom det nye leverandørselskapet og flyverne, men vi får jo håpe at man faktisk finner en slik løsning.

Marit Arnstad (Sp) [10:23:53]: Jeg registrerer at statsministeren mener at problemet er alvorlig, men at hun håper det skal gå over av seg sjøl ved at partene snakker sammen. Og hun viser til at det er greit i dag fordi Forsvaret gir bistand. Men vi kan jo ikke basere den kritiske helseberedskapen i Nord-Norge på at For-

svaret skal gi vedvarende bistand. Det må faktisk være mulig at den står på egne bein.

Da er vi inne i en problemstilling som er ganske vanskelig, for det er ingen i systemet som egentlig tar sjølkritikk for den prosessen som har vært. Toppene i helseforetaket mener faktisk at en kunne gjort akkurat det samme om igjen, så det framstår jo som om situasjonen er en slags kalkulert risiko, og det gir oss igjen det åpenbare problemet i dagens Sykehus-Norge, nemlig ansvarsfraskrivelse.

Så spørsmålet mitt til statsministeren er: Hvem mener statsministeren har ansvaret? Er det statsministeren sjøl, er det helseministeren, er det helseforetaket, er det Luftambulansetjenesten, eller er det kanskje pilotene – hvem har ansvaret?

Statsminister Erna Solberg [10:24:59]: Helseministeren ga en bred redegjørelse om denne saken til Stortinget. Den redegjørelsen er nå til behandling i en stortingskomité, som skal komme opp med forslag og også vurdere det.

Man har gått igjennom alle sidene av denne saken. Ansvaret for å levere gode helsetjenester hviler selvfølgelig på regjeringen, og det hviler på helseforetakene, som har et leveringsansvar for dette. Vi er i en situasjon med oppsigelser i et selskap som har en avtale om å levere en tjeneste, og vi lager planer og beredskap når det selskapet ikke klarer å levere de tjenestene de får betalt for å levere. Man har altså laget planer som gjør at man finner andre, kortsiktige løsninger. Det er ikke en tilfredsstillende situasjon i dag, og det er heller ikke meningen at det skal være en varig situasjon, som det høres ut som at representanten implisitt sier at vi planlegger for. Vi planlegger for at dette skal være et godt tilbud, et bedre tilbud enn det har vært tidligere.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Marit Arnstad.

Marit Arnstad (Sp) [10:26:06]: Jeg er glad for at statsministeren bekrefter at hun synes det er en alvorlig situasjon, og at regjeringen har ansvaret, men det framstår ikke i dag som om regjeringen har noen umiddelbare tiltak eller svar på de utfordringene som en står overfor. Da er jeg for så vidt tilbake til mitt første spørsmål, om statsministeren kan garantere at regjeringen vil bidra til en rask løsning på spørsmålet. For strengt tatt kan en i dag si at Lufttransport AS er i et mislighold av det anbudet de er inne i, og en kan også si at Babcock, som skal ta over anbudet neste år, kan ha levert et anbud under bristende forutsetninger. De har nemlig scoret godt på kompetanse fordi de forutsatte at dagens kompetanse skulle gå over til det nye selskapet. Så det finnes altså muligheter, store muligheter, og de mulig-

hetene må regjeringen bruke, for hvis regjeringen ikke bruker de mulighetene, kan det ikke tolkes på noen annen måte enn at den aksepterer denne skakkjorte anbudsprosessen.

Spørsmålet er: Er regjeringen villig til å gå inn og bidra til en endring, eventuelt en kansellering, av anbudet?

Statsminister Erna Solberg [10:27:09]: Å kansellere et anbud som er gitt av en leverandør som skal overta først i juli neste år, vil, som også helseministeren har redegjort for i Stortinget, bety et betydelig erstatningsansvar. Det er ikke noe mislighold fra en ny leverandør knyttet til en kontrakt som altså iverksettes fra neste år. Det er en kontrakt som vi fortsatt tror det kommer til å bli levert godt på. Babcock jobber også med å sørge for at de kanskje kan bidra tidligere hvis det er nødvendig, hvis situasjonen i lufttransporten fortsetter slik som den er i dag.

Nå sitter pilotene og forhandler om situasjonen. De forhandler om lønns- og arbeidsvilkår. Det er en utfordring at dette er en sektor hvor det bl.a. er inngått tariffavtaler mellom partene som gjør at man ikke tar med seg ansiennitet fra et gammelt selskap til et nytt selskap. Det gjør også at en del av det som ligger i det vanlige tariffområdet, ikke gjelder her, slik som det ville gjort i en del andre sammenhenger.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:28:13]: Jeg må si at det siste svaret uroer meg litt, for her står statsministeren igjen og nærmest reduserer noe som nå etter hvert har blitt en kritisk situasjon for helseberedskapen i Nord-Norge, til spørsmål om ansettelse og forholdene for pilotene. Ja, det er klart at når en ikke engang er villig til å vurdere å legge inn virksomhetsoverdragelse i et anbud, kan en komme opp i en slik situasjon. Men det som er regjeringens problem her – og her nytter det ikke å skylde på pilotene eller forhandlingspartene – er at dette setter liv og beredskap i Nord-Norge i fare, og hvis det får fortsette over lang tid, kan det bli en kollaps i luftambulansetjenesten. Det er et stort ansvar for regjeringen.

Spørsmålet mitt er: Hva vil regjeringen gjøre? Kan den garantere at noe vil bli gjort med det? Og hvilket ansvar tar regjeringen for det?

Statsminister Erna Solberg [10:29:06]: Regjeringen har tatt ansvar for det. Vi har fått en plan fra 7. mai. Vi har beredskap som er til stede. Forsvaret stiller med helikoptre. Vi håndterer den situasjonen som er for øyeblikket. Det er en vanskelig situasjon, som vi håper vi raskt finner en langsiktig løsning på. Men på veien dit

sørger vi for bedre beredskap gjennom å bruke andre virkemidler, som vi har gjort de siste dagene, og som man ser også har gitt kapasitet som er bedre, og som er til stede. Det anbudet som er lagt ut, gir også bedre kapasitet enn det vi har hatt så langt. Når det blir innført, får vi altså bedre beredskap for å kunne sende syke med lufttransport.

Presidenten: Kjersti Toppe – til oppfølgingsspørsmål.

Kjersti Toppe (Sp) [10:29:59]: Anbudsprosessen i luftambulansetenesta er ikkje noko mindre enn ein stor skandale. Den inhabile styreleiaren, manglande risikoanalyse, lekkasje av konkurransesensitive opplysningar og tilbydar med færrest fly, færrest pilotar og dårlegare beredskap vann. Det er manglande krav til verksemdoverdraging, der ein heilt bevisst har gambla med det aller viktigaste, nemleg dei erfarne tilsette. Men det aller verste er at ein har administrerande direktørar i helseføretaka som ikkje viser nokon anger, ingen sjølvkritikk. Dei sa i høyringa at dei ikkje kunne ha gjort noko annleis. Dei seier at dei håpar, trur og reknar med at beredskapen er sikra framover.

Eg høyrer statsministeren slå fast at det er regjeringa som har ansvaret. Spørsmålet mitt er: Kan statsministeren garantera for beredskapen når helseføretaksdirektørane ikkje kan det? Og korleis vil statsministeren løysa denne situasjonen heilt konkret?

Statsminister Erna Solberg [10:31:03]: Jeg viser til mine tidligere svar. Vi har altså siden vi ba om en plan 7. mai fra helseforetakene, fått en plan som gjør at vi har sikret ekstra kapasitet, bl.a. fra Forsvaret. Vi ser at situasjonen har normalisert seg mer når det gjelder flykapasiteten, og vi jobber for å ha beredskapsplaner – gitt at man ikke kommer til enighet, og at det blir flere som sier opp til høsten.

Kan vi garantere for enhver beredskap? Nei, men vi har god beredskap. Det har vært situasjoner hvor vi ikke kunne fly i nord i det hele tatt. Under askeskyen var store deler av denne tjenesten nede. Da hadde man kompensierende tiltak – andre tiltak som man måtte gjøre. Vi kommer alltid til å jobbe for å sikre at vi har best mulig beredskap, slik at syke får den behandlingen de skal ha – både i sykehus og med hensyn til transporten som gjør at de kommer raskt til det best tilgjengelige helsepersonellet i den enkelte region. Det er altså nå planer som er oppe og går – det fungerer. Så må vi gå videre og følge situasjonen tett. Det ansvaret tar vi.

Presidenten: Kjersti Toppe – til oppfølgingsspørsmål.

Kjersti Toppe (Sp) [10:32:08]: Eg spurde ikkje om statsministeren vil jobba for beredskapen, det rekna eg med. Eg spurde om statsministeren vil garantera for beredskapen, og det kan, som helseføretaksleiarane, heller ikkje statsministeren. Det synest eg er ganske alvorleg i og med at vi har ein beredskapssituasjon i luftambulansetenesta som er ganske alvorleg. For å fly luftambulanse på kortbanenettet må ein ha erfaring. Den viktigaste måten å sikra denne kompetansen på er å setja krav om verksemdoverdraging.

Når vi les det som har kome opp i samband med saka vi har til behandling, viser det seg at helseføretaka heilt bevisst har gambla på dette. Dei skal konkurrera på løns- og arbeidsvilkåra til arbeidarane fordi dei skal spara pengar.

Mitt spørsmål til statsministeren er om ho ikkje ser at ein no må sikra verksemdoverdraging. Eller støttar ho helseføretaka sitt bevisste val med å setja erfaringskompetanse ut på anbod?

Statsminister Erna Solberg [10:33:14]: Jeg er opptatt av at alle penger vi bruker i helsesektoren, brukes best mulig: best mulig beredskap, best mulig helsebehandling, flest mulig som får behandling for sine utfordringer. Det betyr at helseforetakene også selvfølgelig skal se på om de er kostnadseffektive i alle leddene i tjenestene. Men det skal ikke kompromises på kvalitetskrav. Kvalitetskravene ligger i bunnen, og de er altså oppfylt i dette anbudet – hvilken kvalitet man skal ha i levering av tjenesten.

Det er ikke de som har fått det nye anbudet, som nå er utfordringen. Det er de som har det inneværende anbudet som ikke lenger klarer å levere det de er forpliktet til. I noe av diskusjonen her høres det ut som om det er det nye selskapet som misligholder eller ikke leverer. De har ikke begynt å levere, det er det gamle selskapet som nå ikke klarer å levere. Da setter vi inn tiltak for å sikre at beredskapen er god. Og det er ikke feil å ha som motiv å bruke mest mulig av skattebetalernes penger til helsesektoren til behandling av syke, til behandling av mennesker som trenger hjelp – at man får mest mulig ut av disse pengene for å gi hjelp i helsesektoren.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:34:30]: Nå er det anbudskaos både i luftambulansen og i jernbanen, og det er slik det går når en har en altfor blind tro på markedet. Det vi har hørt til nå i denne spørretimen, er at statsministeren gjentar og gjentar de kortsiktige tiltakene som gjør situasjonen litt bedre akkurat nå. Det statsministeren er helt ute av stand til å si noe om, er hva som skal gi trygghet for folk i nord på sikt, og bekymrin-

gen nå er ikke minst hva som kommer til å skje til høsten.

Statsministeren er opptatt av alt vi ikke kan gjøre – hvorfor det ikke går an å annullere kontrakten, og hvorfor det ikke går an å kreve virksomhetsoverdragelse. Men vi må jo sette mennesker foran markeder, og da er det aller viktigste ikke hensynet til anbudsregler, men hensynet til folk i nord.

Statsministeren sa i sted at hun var forberedt på at noe måtte gjøres hvis de kortsiktige tiltakene ikke virker, men det store spørsmålet gjenstår: forberedt på hva?

Statsminister Erna Solberg [10:35:38]: For det første er det ikke kaos i jernbanesektoren; det er politisk streik. Det er en politisk streik; det er ikke kaos. Det er en konkurranseutsetting som tidligere har gitt bedre tjenester og bedre tilbud, og det synes vi er bra, for vi er opptatt av at folk får det beste tilbudet for de pengene vi faktisk bruker i offentlig sektor. Men på kort sikt har vi altså løst den situasjonen som akutt oppsto.

Vi vet at det er sårbarheter hvis man ikke kommer frem til gode løsninger mellom partene som nå forhandler om den nye kontrakten, men vi vet altså at vi har en kontrakt fra neste år, som vi er helt sikre på at Babcock kan klare å levere på, og som det ikke er noen grunn for oss til å stille spørsmål ved om de klarer å levere på. Det er altså ett år frem. Hvis det da skulle vise seg at dette akselererer, jobber vi nå med de planene som trengs.

Det er en vanskelig situasjon. Det er ingen kvikkfiks knyttet til dette, men det er altså slik at vi har tatt på alvor de utfordringene som er her. Derfor har vi vært i tett dialog etter at situasjonen oppsto – nettopp for å ha andre beredskapstiltak.

Presidenten: Olaug V. Bollestad – til oppfølgings-spørsmål.

Olaug V. Bollestad (KrF) [10:36:59]: Det er uholdbart at vi har havnet i en situasjon der vi har en svikten de luftambulansetjeneste med mulighet for fare for liv og helse. Spesielt er det dramatisk i områder der alternativet er timevis i bil.

Det er regjeringens ansvar, ene og alene, å sikre et godt luftambulansetilbud i vårt land. Når flertallet i denne sal delegerer dette ansvaret til foretakene som i anbud viser at de er villige til å ta risiko, de er villige til å la være å ha risiko- og sårbarhetsanalyser for et så sårbart område som luftambulansetjenesten er når en blir alvorlig syk, er mitt spørsmål til statsministeren: Opplever statsministeren at regjeringen har god politisk styring og kontroll av sykehusene og luftambulansetjenesten

gjennom den delegerte foretaksmodellen som nå viser seg ikke å fungere?

Statsminister Erna Solberg [10:38:03]: Vi har en situasjon som jeg har sagt har vært alvorlig, og der noen døgn har vært uholdbare når det gjelder beredskapen. Det betyr selvfølgelig at også helseforetakene er nødt til å se på hvordan vi kan forhindre at slike situasjoner oppstår fremover. Noe av det dreier seg om at de som er leverandører, også må sørge for at de har evne til å levere her, selv om de taper, med tanke på den lange avstanden det er mellom en anbudsinngåelse og overgangen til nytt tilbud. Den evnen har åpenbart ikke vært til stede her. Det bør man selvfølgelig være mye tydeligere på, både i anbudsinnmålinger og i systemet. Det dreier seg bl.a. om slike ting som hvor lang oppsigelsestid en har, hvordan en sikrer dem som jobber der, hvordan en løser slike utfordringer. Så tror jeg ikke vi skal underslå at det også foregår noe annet. Det har vært en betydelig endring for en gruppe som har vært en veldig høytlynt gruppe i Norge, flyvere, og det har vært et veldig press i det markedet. Det betyr at det er helt andre lønninger og andre goder nå enn det var tidligere. Det gjør også at dette blir enda vanskeligere, slik situasjonen er. Men vi skal ha læreprosessen, og vi skal sikre en god beredskap hele tiden.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:39:26]: Statsministeren har tidligere forsikret Stortinget om at norske myndigheter ville ha god kontroll på hvem norske soldater skulle trene i sine oppdrag i Syria, Jordan og Irak i forbindelse med den såkalte Operation Inherent Resolve i Midtøsten. I går fikk jeg svar fra forsvarsministeren på et skriftlig spørsmål. På spørsmål om regjeringen har informasjon om menneskerettighetsbrudd begått av norsktrente syriske styrker under og/eller etter perioden med norsk militær trening, beskriver forsvarsministeren det han selv kaller en alvorlig episode som involverte en av de norsktrente gruppene. Forsvarsministeren skriver i sitt svar, og jeg siterer:

«Norske styrker hadde klar instruks om at (...) mulige brudd på menneskerettighetene og krigens folkerett skulle følges opp, og at slike forhold skulle rapporteres i OIRs kommandokjede og via Forsvaret til Forsvarsdepartementet. Norske styrker oppdaget én alvorlig episode blant de lokale styrkene i den tidsperioden de var operative.»

Når noe sånt kan skje – en alvorlig episode, som regjeringen beskriver det som selv – mener statsministeren at norske myndigheter har hatt god nok kontroll på hvem som har fått norsk militær trening?

Statsminister Erna Solberg [10:40:53]: I denne saken har alle retningslinjer vært fulgt. Norske soldater stoppet arbeidet øyeblikkelig. Det ble håndtert, det ble rapportert. Alle retningslinjer ble fulgt.

Man kan aldri garantere for at det ikke vil skje slike ting, men man kan sikre at det er en oppfølging og en tydelig løsning av saken når det skjer, og at det rapporteres i linjen, slik at man er årvåken og klar over det som foregår. Men uansett hvor man er i krigshandlinger eller andre steder, er det vanskelig å være 100 pst. sikker. Krig er vondt, krig er vanskelig.

Dette er soldater – altså ikke norske soldater, men dem man trente – som blir trent for å gå inn i veldig vanskelige operasjoner. Vår jobb og vårt bidrag er ofte å bidra til at nettopp stridsregelverket og annet læres, følges opp, og at vi håndterer episoder når det skjer, og i denne saken har det skjedd.

Audun Lysbakken (SV) [10:42:00]: Jeg tviler ikke på at saken har vært korrekt håndtert fra norsk side, men mitt spørsmål handlet om hvem det er vi faktisk samarbeider med i disse krigene i Midtøsten. For grunnen til at flere partier på Stortinget var imot å delta i dette treningsoppdraget, var nettopp frykten for at det ikke ville være mulig å føre tilstrekkelig god kontroll, kanskje også at Norge selv ikke var tilstrekkelig inne i den amerikanskledede utvelgelsesprosessen til at vi kunne vite at dette var styrker vi kunne stå inne for å samarbeide med. Og når regjeringen da selv beskriver dette som en alvorlig episode, er det, mener jeg, naturlig å be statsministeren svare på akkurat det: Mener statsministeren at Norge har hatt – og har, for operasjonen fortsetter jo – god nok kontroll på hvem det er vi faktisk samarbeider med?

Statsminister Erna Solberg [10:42:57]: Akkurat denne operasjonen fortsetter ikke. Det mandatet, og alt, er jo endret, i form av at vi ikke lenger driver den typen opptrening, men vi driver opptrening i Irak – bare for å understreke det. Dette er en av de tingene vi har avsluttet fordi vi mener at situasjonen har endret seg betydelig knyttet til dette.

Så er det slik at ingen av oss har gitt inntrykk av at vi alltid i slike situasjoner kommer til å møte og trene folk som har samme menneskesyn, samme internasjonale rettssyn, samme forpliktelser; det er jo en del av det vi har med oss for å lære vekk som en del av hele treningsopplegget vi har når vi er ute. Men det vil kunne skje episoder.

Denne episoden har vært håndtert riktig. Dette ble stoppet. Dette ble håndtert og rapportert om, og det var klarhet om at norske soldater ikke kunne fortsette å trene uten at den situasjonen vi opplevde da, ble løst. Og den ble løst.

Vi er i situasjoner for å skulle slå tilbake en terrororganisasjon som ISIL. Så må man ikke minst alliere seg med dem som har røtter i disse områdene (presidenten klubber). Vi kan selvfølgelig si at vi ikke skal gjøre slike ting og håpe at noen andre sikrer det. Jeg tror vi har gitt en merverdi i det vi har gjort.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV) [10:44:10]: Den 2. mai holdt forsvarsministeren en redegjørelse i Stortinget om nettopp dette: den norske innsatsen i kampen mot ISIL og ikke minst treningsoppdraget. Alt det som fra regjeringens side var positivt med dette oppdraget, var med i den åpne redegjørelsen. Denne alvorlige episoden, altså det som kan være negativt for regjeringen i denne saken, var ikke med, og kom altså først fram etter at det ble stilt spørsmål om det. Er statsministeren enig i at opplysningene om denne alvorlige episoden burde vært inkludert i redegjørelsen 2. mai?

Statsminister Erna Solberg [10:44:50]: Hvis vi hadde hatt en episode hvor det var brudd på de retningslinjene vi har for hvordan våre soldater håndterer ting, ville det vært naturlig å si det til Stortinget i en slik redegjørelse. Det er det ikke i denne saken. Våre soldater har håndtert dette på den helt korrekte måten, i tråd med de retningslinjer og den resolusjonen som foreligger, og det ble håndtert. Da er det ikke nødvendigvis naturlig at dette skal rapporteres inn for Stortinget.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:45:19]: Det synes jeg er en veldig spesiell uttalelse. Jeg tror alle forstår at disse opplysningene er viktige for Stortingets mulighet til å føre en opplyst debatt om dette.

Men la meg da gå videre, for Klassekampen skrev 20. april, etter et intervju med det som skulle være en lokal kommandant i Syria, at norsktrente styrker skulle ha deltatt i kamphandlinger mot andre enn ISIL, noe som i så fall ville være et klart brudd på de retningslinjene statsministeren og regjeringen tidligere har presentert for Stortinget.

Kan statsministeren nå bekrefte eller avkrefte at norsktrente styrker i den perioden den norske treningen foregikk, har deltatt i krigshandlinger mot andre enn ISIL?

Statsminister Erna Solberg [10:46:03]: Jeg svarte på noen av de oppslagene i forrige spørretime, og én ting er tydelig og klart: at norske soldater har et mandat til ikke å delta i krigshandlinger. De skal monitorere, de

skal følge, og så har de rett til selvbeskyttelse. Retten til selvbeskyttelse vil uansett også gjelde om andre angriper enn de man egentlig har som mål å trene for å slåss mot. Så i den grad man blir beskyttet eller angrepet av andre, har man rett til selvbeskyttelse i slike situasjoner uansett.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:46:41]: Det var ikke det jeg spurte om, men hvem de norsktrente styrkene har kjempet mot. Og da kan jeg friske opp statsministerens hukommelse, for det er riktig at hun har snakket om dette før i en spørretime, det var 18. april. Da sa hun, og jeg siterer:

«De opplysninger som i dag er fremkommet, er hva disse styrkene har gjort etter at Norge har avsluttet sitt oppdrag og ikke lenger har deltatt med trening på dette, fordi vi territorielt har slått tilbake IS (...)».

Men så kom det et nytt oppslag i Klassekampen to dager etterpå, der påstanden altså er at norsktrente styrker har kjempet mot andre enn ISIL i den perioden treningen pågikk. Så da er spørsmålet om det statsministeren sa i Stortinget 18. april var riktig, og det som sto i Klassekampen den 20. april var feil.

Statsminister Erna Solberg [10:47:31]: Dette er på et detaljnivå som jeg mener i tråd med det som er grunnlaget for muntlig spørretime, ikke er nødvendig at en statsminister skal kunne svare på, rett og slett fordi det er her og nå.

I forrige spørretime svarte jeg på et medieoppslag som var knyttet til det, og den handlingen som det var snakk om, var etter, og hvis spørteren vil ha detaljert svar på dette, må vi ha muligheten til å gå gjennom det.

Jeg minner om at grunnlaget for muntlig spørretime, i den instruksjonen som ligger til grunn, er at det skal være overordnede spørsmål. Hvis man går ned i detaljer, står alltid en statsråd eller en statsminister i fare for å si ting som er feil, og kan i ettertid heller ikke stilles til samme ansvar for det. Så jeg tror at dette må det bli gitt oppfølgende svar på i tråd med det som er basisen for det.

Presidenten: Vi går da videre til neste hovedspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:48:33]: På søndag hadde VG ei framside som gjorde sterkt inntrykk. Det var ei sjokkerende, men viktig framside som viste det sanne ansiktet til krigen i Jemen. Me såg den akutt underernærte og avmagra Aisha. Ho er eitt av 400 000 barn i same situasjon.

Kvart 10. minutt dør eit barn i Jemen. 80 pst. av innbyggjarane er heilt avhengige av humanitær hjelp for å overleve. FN har kalla det verdas verste humanitære krise. Det er òg på mange måtar ei gløymd krise. Derfor har ein i altfor liten grad makta å mobilisere hjelp frå omverda i den situasjonen me ser no.

I byrjinga av 2018 anslo FN at dei trong 3 mrd. dollar for å auke mathjelpe til landet. Ein har dessverre ikkje eingong klart å samle inn halvparten så langt. Regjeringa har lagt inn ein viss auke i den humanitære bistanden til Jemen i revidert budsjett – det er bra, men det er dessverre ikkje nok. Kristeleg Folkeparti meiner Noreg kan og bør yte meir for å redde liv i denne ufattelege krisa.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Er regjeringa villig til å sjå om det er mogleg å auke den humanitære bistanden til Jemen, både gitt den alvorlege situasjonen me no ser, og gitt den underdekninga i forhold til behovet som er påvist, der FN har bedt om 3 mrd. dollar, men berre har fått inn under halvparten av det?

Statsminister Erna Solberg [10:50:21]: Jeg er helt enig i at situasjonen i Jemen er forferdelig. Det er en situasjon hvor mennesker opplever mangel på tilgang på helt grunnleggende ting. Det er også en stor utfordring å få hjelp inn i de områdene som er sterkest rammet og under mest beskytning. Derfor er det både et spørsmål om å ha nok hjelp og et spørsmål om å ha tilgang og mulighet for å komme inn. Derfor er det viktig både å få korridorer for å få humanitær hjelp inn til områder og å få mer penger.

Som også representanten Hareide sa, har regjeringen bidratt med mer i revidert nasjonalbudsjett. Utfordringen i verden i dag er at det er for lite oppfølging av humanitær hjelp generelt sett. Regjeringen er selvfølgelig åpen for å gi mer penger til Jemen etter hvert som situasjonen der utvikler seg, men først og fremst er det viktig at vi sørger for å mobilisere enda flere av de store givene til å bidra og gjøre noe, og at presset legges på både Saudi-Arabia og Iran for å sikre at vi får færre krigshandlinger, mer humanitær hjelp og finner frem til en politisk løsning i Jemen.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:51:40]: Eg takkar for det gode svaret. Eg er einig i at det er viktig at me er med på å bidra enda meir, men òg at me legg eit større press på ikkje minst dei som reelt sett kan bidra til ei endring. Men i nettopp denne konflikten er humanitær hjelp veldig viktig.

Det har blitt dokumentert at alle sider i denne konflikten har stått for grove brot på folkeretten. Det har vore angrep på sjukehus, hindring av humanitær hjelp og drap på sivile. Alle dei krigførande partane er skuldige i grove lovbrøt mot born i denne konflikten.

Krigshandlingane er moglege bl.a. fordi land sel militært materiell til dei krigande partane. Òg Noreg tener pengar på sal av militært utstyr til dei krigførande partane. Kristeleg Folkeparti krev ein stans av all eksport av forsvarsmateriell og fleirbruksvarer til land i den Saudi-leia koalisjonen.

Mitt spørsmål er: Er regjeringa villig til å stanse eksporten av forsvarsmateriell til dei som krigar i Jemen?

Statsminister Erna Solberg [10:52:44]: Disse spørsmålene behandles i Stortinget hvert eneste år. I den forbindelse har vi redegjort ganske grundig for hva slags type materiell det er snakk om. Det er f.eks. ikke åpent for salg av våpen og ammunisjon til Saudi-Arabia, som er ett av landene som bidrar i den krigen. Det er åpnet for salg av annet materiell, såkalt B-materiell. I en periode under den rød-grønne regjeringen var det åpent for salg av A-materiell til flere av landene, men vi er bekymret for det, og vi passer på at vi ikke selger det som er direkte krigførende våpen. Det er en del annet materiell, støttemateriell, som er der.

Fra 19. desember 2017 suspenderte vi gyldige eksportlisenser for A-materiell til De forente arabiske emirater. Nye eksportlisenser for A-materiell til De forente arabiske emirater kommer i denne situasjonen heller ikke til å bli innvilget av den norske regjeringen. Terskelen for å avslå eksportlisenser for B-materiell og flerbruksvarer for militær bruk til land som deltar i militære operasjoner i Jemen, er allerede senket. Så vi har gjort endringer knyttet til dette.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Knut Arild Hareide.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:53:55]: Eg takkar på ny for svaret. Eg vil vise til at Tyskland no har valt å stoppe sin våpeneksport til land som krigar i Jemen, og dette handlar på mange måtar om kva slags land Noreg ønskjer å vere, kva verdiar me står for, og kva signal Noreg skal sende. Eg høyrer at det er skjedd ei endring, men framleis bidrar me jo med våpen til dei krigførande partane. Dermed meiner eg at me både hamnar på feil side av historia og ikkje bidrar med det me kan gjere i denne situasjonen. Eg trur òg at folk flest har problem med å forstå kvifor norske folkevalde ikkje vel å stanse denne våpenhandelen.

Eg spør igjen: Vil regjeringa sjå om det er mogleg å sette foten ned og hindre at norsk krigsutstyr blir tatt i bruk i denne konflikten?

Statsminister Erna Solberg [10:54:56]: Jeg har lyst å problematisere ordet «våpen», for det er ikke det Norge har solgt til f.eks. Saudi-Arabia. Vi har ikke eksportlisens for våpen og ammunisjon. Det er såkalt flerbruks-

materiell, som er støttemateriell som kan brukes til både sivile formål og forsvarsformål, som også er solgt. Og vi har altså senket terskelen for å avslå eksportlisenser til samtlige av disse landene. Det gjør vi ved at vi vurderer dette, slik at vi kan sikre oss mot å eksportere for bruk i nettopp Jemen. Men det er viktig å understreke at det er en lang rekke flere leveranser som står i eksportlisenssystemet fordi de kan brukes i tilknytning til militær bruk, men som i utgangspunktet ikke er våpen.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Representantene Per Espen Stoknes og Bjørnar Moxnes, som var de neste på listen, er ikke til stede i salen, så da går vi videre til representanten Terje Aasland.

Terje Aasland (A) [10:56:21]: For Arbeiderpartiet er et velorganisert arbeidsliv og et samfunn med små sosiale og økonomiske forskjeller av stor betydning. Vi mener det er helt avgjørende for vår tillit til hverandre og til myndighetene og selve grunnsteinen i den norske modellen. Denne grunnsteinen er utfordret, forskjellene øker mellom dem som har mye og dem som har lite, og regjeringen har ikke til hensikt å stoppe dette. Nå skal noen titalls millioner kroner spares, norske arbeidsløse trygghet skal ofres til fordel for storkapitalens krav. Regjeringen viser sitt sanne ansikt som rederne og storkapitalens ukritiske og varmeste forsvarer fordi vanlige folk har mindre verdi i vurderingsgrunnlaget når regjeringen har vurdert kravet fra Color Line om anledningen til å sette 700 norske sjøfolk på land.

Det er verdt å merke seg at det er ingenting i regelverket som tilsier at det å stoppe med 700 er der en ender. Tvert om, regelendringen legger ingen begrensninger på rederiet. 700 norske sjøfolk parkert på land kan bare være en start på det vi vil se i framtiden. Det som virkelig er provoserende, er når næringsministeren framhever hvor sjenerøs støtteordningen til sjøfolk er, med hele 2 mrd. kr. Men han unnlater å nevne hvor sjenerøst storsamfunnet faktisk er mot rederne og rederiene gjennom særdeles gunstige skatte- og støtteordninger som langt overstiger støtteordningen til sjøfolk. Det blir ganske ille å høre næringsministeren argumentere sterkt for å skvise noen av dem som jobber om bord, ut av en ordning, for å spare noen millioner kroner. Hvor lenge vil vanlige folk stille opp for rederne med en slik holdning? Jeg tror legitimiteten til dette kan falle i forbindelse med sjøfolkene.

I spørretimen 18. april sier statsministeren:

«Men dette har jo ikke dreid seg om penger. Dette har dreid seg om arbeidsplasser i Norge.»

Derfor er mitt spørsmål til statsministeren: Er statsministeren nå uenig med næringsministeren i at det er viktig å få satt norske sjøfolk på land som en god salderingspost på statsbudsjettet?

Statsminister Erna Solberg [10:58:28]: Det var et fargerikt bilde av regjeringens hensikter som ble tegnet innledningsvis i dette spørsmålet. Jeg trodde vi var forbi det punktet at vi tilla andre partier hensikter etter tidligere debatter. Denne regjeringen har vært opptatt nettopp av å skape flere arbeidsplasser. Den største utfordringen for ulikhet i vårt samfunn er ulikheten mellom dem som står utenfor arbeidslivet, og dem som er i arbeidslivet. Derfor er det ekstremt viktig for denne regjeringen å gjøre noe man ikke klarte sist gang det var vekst i norsk økonomi, den gangen Arbeiderpartiet skrøt av hvor mange jobber de skapte, nemlig å sørge for at flere som står utenfor arbeidslivet, kommer inn i arbeidslivet. Det som en parentes av det som ble sagt i innledningen, som jeg synes var en grov karikering av hva regjeringen mener og står for, en regjering som har gjort mer for inkludering, mer for å satse på de fattigste i Norge og mer for å sikre at skolevesenet vårt blir bedre og mer tilgjengelig for at barn skal kunne komme inn og klare seg, og for å skape bedre sosial mobilitet.

Når det gjelder spørsmålet knyttet til Color Line og ordningen med fartsområder, er dette en del av oppfølgingen av et partssammensatt utvalg, hvor vi har gjennomført alle de positive sidene av dette. Vi har gjennomført alle plussene i dette, som bl.a. innebærer at vi nå bruker 400 mill. kr mer på ordningen knyttet til selsesetningen av sjøfolk og bidrar til å subsidiere deres arbeid for å gi konkurransedyktige betingelser. I den sammenhengen var det en klar og tydelig diskusjon i spørsmålet om å flytte hele Color Lines aktivitet ut av Norge ved å plassere seg f.eks. i Danmark. Da sto 2 300 arbeidsplasser i Norge i fare. Vi har sett andre selskaper tidligere som har gjort dette, fordi de ikke har følt at de har fått gode nok ordninger. Vi har derfor valgt å gå videre med spørsmålet knyttet til å berge flere arbeidsplasser i Norge for å sørge for at vi har denne fergevirksomheten med utgangspunkt og hovedkontor i Norge.

Terje Aasland (A) [11:00:38]: Jeg er meget forundret over statsministerens selvsikkerhet i denne saken. Tallgrunnlaget er ikke oppdatert. Det bygger på beslutningen fra 2014, og hvor forutsetningene er vesentlig endret i ettertid. Det som virkelig er spesielt, er at regjeringen foretar skreddersøm for kun ett rederi – kun ett rederi – en skreddersøm som gjøres uten et oppdatert tall- og faktagrunnlag. Det er både spesielt og underlig at endringen gjennomføres når vi så sent som i går kveld kunne lese på nrk.no at næringsministeren ikke ville avvise at Color Line ikke lenger ville tjene penger på å flytte. I beste fall har regjeringen argumentert mot bedre viten. I verste fall har regjeringen utvilsomt medført betydelig usikkerhet i tilknytning til Stortingets behandling av denne saken sist mandag.

Mener statsministeren at det nå er betryggende at regjeringen fatter en beslutning med såpass omfattende konsekvenser, uten at tallene er oppdatert og konsekvensene for rederiet bedre utredet?

Statsminister Erna Solberg [11:01:38]: Det er en in-konsekvens fra spørderen når han sier at vi ikke kan ta utgangspunkt i ett selskap, og så argumenterer bare med det ene selskapets egen kostnadsoversikt og annet. Vårt utgangspunkt som regjering er ikke å ta et øyeblikksbilde av hvordan situasjonen er. For øyeblikket har vi en lavere kronkurs enn vi hadde i 2014. Vi har forbedret mange andre økonomiske rammebetingelser for næringslivet under denne regjeringen. Det gjør jo at drift på mange områder blir bedre, men vi har sett at det vi gjorde i forbindelse med fartsområdet – hvor vi utvidet ordninger og gjorde forbedringer for norske sjøfolk på enkeltområder – dreier seg om å sikre flere arbeidsplasser i Norge. Det er tillatt å være fullstendig uenig i den vurderingen, men det er altså ikke en vurdering av at vi løper redernes løp, eller at vi driter i – unnskyld at jeg sier det, president – at vi ikke bryr oss om de rammevilkårene som folk har i Norge. Tvert imot er vi opptatt av det. Derfor har vi vært opptatt av at det er bra å sikre stabiliteten rundt dette selskapet med gode rammebetingelser.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Terje Aasland.

Terje Aasland (A) [11:02:43]: Jeg understreker at in-konsekvensen i denne saken ikke kommer fra spørderen, men fra regjeringen. Da Stortinget behandlet denne saken på mandag, var det veldig tydelig at næringsministeren ikke hadde oppdatert kunnskap om sakens fakta. Han manglet et oppdatert faktagrunnlag. Han visste ingen ting om habiliteten til dem som utarbeidet deler av beslutningsgrunnlaget tilbake i 2014. Vi ville vite noe mer om rammebetingelsene for utenriksferger med ruter til havner utenfor Norden som står registrert i NOR. Vi ville vite noe om regjeringens vurdering av hvilke rammevilkår som gjelder mellom NOR, NIS, DIS og andre internasjonale registre. Ja, sånn kunne jeg holdt på. Men vi fikk altså ingen svar fra næringsministeren i denne saken som på noen som helst måte gjorde beslutningsgrunnlaget trygt.

Har statsministeren en forståelse av at næringsministeren framstår som betydelig svekket og med mindre tillit når han ikke kan svare på slike relevante spørsmål i en sak som kan ende med at mer enn 700 norske sjøfolk mister jobben og dermed tryggheten?

Statsminister Erna Solberg [11:03:41]: Det vi gjør med dette, er å sikre nettopp sjøfolkene på disse båtene

med de endringene vi totalt har gjort, mens de som har restaurant-, butikk-, kjøkken- og hoteldrift innenfor det, sannsynligvis ikke vil fortsette å være norske ansatte med den ordningen som er. Men i tillegg sikrer vi da alle de støttefunksjonene som er knyttet til land, det å ha driften fra dette selskapet, og det har altså konsekvenser. Jeg skjønner at Arbeiderpartiet er opptatt av at de skal sikre disse jobbene, men vil som resultat kanskje oppleve at alle jobbene forsvinner. Det er en risiko Arbeiderpartiet selv får vurdere og ta ansvar for.

Presidenten: Da tillater vi, fordi tiden tillater det, at representanten Aasland får enda et oppfølgingsspørsmål.

Terje Aasland (A) [11:04:39]: Tusen takk for det, president.

Jeg synes det er viktig å få avklart at vi i Arbeiderpartiet er opptatt av en komplett maritim klynge, inkludert dem som jobber om bord i fergene. Det er også flertallet i Stortinget. Flertallet i Stortinget var sist mandag veldig bekymret for at det tallgrunnlaget som regjeringen baserer sin beslutning på, er utdatert og ikke oppdatert. Derfor var det en veldig klar flertallsmerknad da vi behandlet denne saken, om at en ønsket at regjeringen skulle gå gjennom dette grunnlaget, vurdere tallgrunnlaget, ha kontakt med Color Line om behovet osv., og så legge fram disse resultatene for Stortinget. Vi spurte næringsministeren gjentatte ganger om han ville forsikre oss om at vi fikk dette forelagt for Stortinget, før regjeringen fatter en beslutning som ender med en forskriftsendring som gjør at Color Line kan flagge fra NOR til NIS. Vi fikk ikke noe svar, selv om det er flertallets klare forutsetning.

Jeg spør derfor statsministeren om hun nå kan forsikre Stortinget om at regjeringen vil følge opp stortingsflertallets klare forutsetning om at det tas en samlet gjennomgang av forutsetningene som ble lagt til grunn for den varslede endringen av fartsområdeforskriften for utenriksferger, og legger fram resultatet av dette for Stortinget før eventuelle endringer gjennomføres?

Statsminister Erna Solberg [11:05:56]: Vårt utgangspunkt er at vi som en mindretallsregjering alltid vil følge opp forslag som vedtas i Stortinget, og komme tilbake igjen med utredninger og annet som gjøres. Det er mulig man stiller krav som går for langt til å gå inn i en enkeltsak og et enkeltspørsmål knyttet til det som er et viktig prinsipp, men la meg understreke en ting: Det som er viktig i årene fremover, er å sørge for at vi har en helhetlig maritim klynge. Denne regjeringen har bl.a. sikret dette ved å bruke mer innovasjons- og nyskapingmidler knyttet til å utvikle mer teknologi, sørge for at vi har gode ordninger. Vi mener at de endringene

vi har gjort, både i ordningen for sjøfolk og i kompensasjonen for lønnen deres, men også skattereglene, er en viktig del av det. Men i det innledende spørsmålet fra representanten hørtes det ut som Arbeiderpartiet nå hadde angret på at de etter hvert snudde og var med på at vi skulle sikre båteierne gjennom et godt skatteregulverk. Det håper jeg bare var et retorisk forsøk på en perle og ikke et reelt standpunkt fra Arbeiderpartiet.

Presidenten: Per Olaf Lundteigen – til oppfølgings-spørsmål.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:07:09]: For Senterpartiet er det grunnleggende viktig at også arbeidsmaurene i samfunnet, de som holder Norge i gang hver dag med praktisk arbeid, får del i reallønnsutviklingen. Men norske lønns- og arbeidsvilkår er under sterkt press nedover for disse arbeidsfolkene. For sjøfolk har det vært situasjonen lenge.

Det norske fellesskapet gir store økonomiske ytelser til rederiene for å sikre norsk virksomhet og norske ansatte. Sånn må det være, mener Senterpartiet. Norge uten skipsfart er ikke Norge. Senterpartiet arbeider for en samfunnskontrakt mellom rederi, sjøfolk og det norske samfunnet til beste for alle. Nettolønnsordningen er en nødvendig del av det. Dersom regjeringa endrer fartsområdeforskriften for utenriksferjer, kan Color Line bytte bort nettolønnsordningen for norske sjøfolk med billigere utenlandske sjøfolk på de to ferjene som går mellom Oslo og Kiel. Kristelig Folkepartis Reiten sa 28. mai at det ikke er noe poeng for Kristelig Folkeparti «å gjennomføre endringer i regelverket for å redusere statens utgifter til refusjonsordningen for sjøfolk». Er statsministeren enig med Kristelig Folkeparti?

Statsminister Erna Solberg [11:08:12]: Først vil jeg få lov til å si at jeg er glad for at Senterpartiet står på det standpunktet som de også hadde den gangen jeg sammen med Gudmund Restad laget det første skatteregimet for rederiene, fordi de nettopp hadde en tanke om at man må ha et helhetlig system som gjør at man får hele klyngen til stede. Det er klart at det også var viktig for at vi skulle ha norske arbeidsplasser. Nettolønnsordningen er en viktig del av det. Derfor har vi utvidet nettolønnsordningen til at flere grupper har kommet inn. Men det er av og til et valg, hvor det kan bli et spørsmål, for hvis vi sier at vi skal ha akkurat sånne regler i Norge, tror vi at vi berger noen arbeidsplasser, men faktum er at vi taper mange flere, fordi man da flytter virksomheten ut av landet. Derfor er det som egentlig er dimensjonen regjeringen står i – spørsmålet om faren for at også Color Line, som andre selskaper har gjort før, flytter ut fra å ha resten av aktiviteten sin basert i Norge.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [11:09:26]: I går besøkte jeg Akuttmedisinsk klinikk på sykehuset i Tromsø. Beskjeden derfra var klar: Krisen er ikke over, og det er flaks at ikke liv har gått tapt.

For noen år siden satte et vulkanutbrudd store deler av befolkningen askefast. Nå er befolkningen anbudsfast. Dagens krise skyldes ikke vulkanutbrudd eller naturkrefter, den skyldes politiske tiltak og vedtak, en anbudspolitik som statsministeren og helseministeren står for. Vi risikerer at tjenesten kan kollapse over sommeren.

For tre år siden foreslo akuttutvalget i en rapport som regjeringen mottok, at offentlig drift av tjenesten bør utredes. Det har Høyre nå åpnet for, og det er veldig bra. Men så har Solberg tidligere i dag gjentatte ganger sagt at tjenesten har vært på anbud siden 1988, og at det har fungert fint. Det hun glemmer å si, er at det har vært den samme operatøren i 25 år. Det er først nå vi får den virkelige store testen på anbudsregimet, og den testen stryker regimet på. Det som er i ferd med å skje, er det som akuttutvalget advarte mot, nemlig at «operatørbytte ved inngåelse av nye kontrakter bryter en god samhandling som er opparbeidet mellom operatør og helseforetak gjennom flere år».

I går la Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti fram forslag til hvordan regjeringen etter deres syn bør løse krisen. Jeg lurer på om regjeringen – ja eller nei – er villig til å gå enten i forhandlinger med Babcock, som disse partiene foreslår, eller gå inn for en ny anbudsprosess med krav om virksomhetsoverdragelse?

Statsminister Erna Solberg [11:11:17]: Da helseministeren redegjorde i Stortinget i forrige uke, var han vel ganske tydelig på spørsmålet om ny anbudsprosess. Det vil være et brudd som vil være dyrt, og vil bety at penger som vi skulle brukt til å behandle pasienter for, da brukes til å betale ut et anbud som man ikke har misligholdt, fordi det faktisk skjer fra neste sommer av. Med dette utgangspunktet er det etter vår mening ikke noe grunnlag for å si opp noen anbud knyttet til Babcock.

Det regjeringen gjør, er nå å sørge for å sette tydelige krav til helseforetakene om å levere på kortsiktige hjelpetiltak, som gjør at vi kan levere på en tjeneste som er god og sikker for folk i hele landet, men som er særlig viktig i Nord-Norge. Det andre er å jobbe med alle planer for hvordan vi skal håndtere en forverret situasjon, hvis den skulle oppstå.

Samtidig er det slik at det nå er forhandlinger mellom flyverne og overtagende selskap, så vi får se hvilke løsninger som kommer ut av det. Jeg forstår at det nå er gitt tilbud til alle flyverne om ansettelse, og så vil det være

forhandlinger knyttet til dette spørsmålet. Da håper jeg at vi klarer å finne en løsning på den langsiktige biten. Men vi jobber med alle planer for å sikre oss mot at ting skal forverre seg på kort sikt, før det nye anbudet trer i kraft. Det som først og fremst er utfordringen, er at den operatøren som har anbudet i dag, nå ikke klarer å levere den tjenesten som de skal levere, og som de er forpliktet til å levere.

Når det gjelder spørsmål om å utrede det, har Høyre sagt i Stortinget at vi er åpne for det. Jeg kan ikke kommentere en innstilling som ikke er avgitt fra komiteen, men jeg forstår at det kanskje kommer noen føringer fra noen i Stortinget knyttet til det. Det vil vi selvfølgelig også følge opp.

Bjørnar Moxnes (R) [11:13:19]: Det var et tydelig svar på at regjeringspartiene ikke kommer til å gi flertall til Arbeiderpartiet og Kristelig Folkepartis forslag, om jeg forstår Erna Solberg rett. Det kan hun eventuelt rette opp i svaret sitt.

Det er rart at Erna Solberg har tiltro til at selskapet Babcock kommer til å ta over på en god måte 1. juli neste år, for selskapet er ikke et opprettet og godkjent norsk flyselskap. De har ennå ikke folk, hangarer, flymaskiner, norske erfaringer, godkjente piloter eller etablerte samarbeidsrelasjoner med helsevesenet.

Hvordan tror Erna Solberg at Babcock, som per dags dato er ribbet for troverdighet og både folkelig, faglig og politisk støtte, kan bli trodd på at de er i rute, som de selv sier, når de fullstendig mangler organisasjon, kompetanse og strukturer bare ett år før de skal være fullt operative med ansvar for hele den norske ambulanseflyoperasjonen?

Statsminister Erna Solberg [11:14:19]: Jeg skjønner at dette er en situasjon som er vanskelig, og sånn det er nå, må vi håndtere den. Men Rødts agenda her er en helt annen. Rødts agenda er jo et generelt angrep på anbudsregimet. Å mistenkeliggjøre at noen som har levert et anbud, som kvalitativt er vurdert å kunne levere på dette, og som faktisk leverer denne typen tjenester i mange land rundt omkring i verden, er i stand til å levere tjenestene i Norge til neste år, blir en posisjon jeg mener vi som politikere, som har ansvar for å være ryddige i reglene og prosessene vi har, ikke kan ta.

Dette er et selskap som har erfaring med å levere denne typen tjenester. De har vunnet et anbud. Det er selskapet som har anbudet i dag, som ikke klarer å levere på sitt anbud, og det er derfor vi er i en alvorlig situasjon, som vi altså håndterer.

Presidenten: Bjørnar Moxnes – til oppfølgingsspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [11:15:22]: Det er jo Høyre som setter anbudsregimet over enkeltmennesket. Vi ser at anbud kan fungere for, la oss si, å bygge et hus, men ikke for å drive en tjeneste som er samfunnskritisk, og hvor anbudsprosessen altså gjør at piloter, teknikere og mekanikere med kompetanse vi er helt avhengige av for å kunne drive tjenesten over sommeren, slutter. Her må Høyre legge vekk skylappene sine og heller finne praktiske løsninger som kan redde tjenesten over sommeren.

Det er ikke sånn at det å holde seg til Babcock og fortsette med ekstratiltakene er gratis. Etter hva vi har fått opplyst, vil man basert på tallene så langt bruke over 100 mill. kr på disse ekstratiltakene hvis de videreføres fram til Babcock tar over 1. juli neste år. De skal da ta over med færre piloter og færre fly enn vi har hatt med Lufttransport.

Hva vil bli den endelig beregnede prislappen på ekstratiltakene fra regjeringens side for å berge dette?

Statsminister Erna Solberg [11:16:29]: Jeg mener at det ikke er prislappen på ekstratiltakene som er viktig i denne sammenhengen. Det er faktisk at vi gir en god beredskap til folk som trenger det. Vi er i en situasjon hvor en leverandør ikke klarer å levere på det innværende anbudet. Da setter vi i gang tiltak fordi vi ikke setter anbud eller jusen foran mennesker. Vi setter inn andre tiltak for å sikre at vi har gode tjenester i den perioden tjenesteleverandøren faktisk ikke leverer dem.

Det er derfor dette har kostet mer på kort sikt. Vi har sagt at vi skal være med på å vurdere spørsmålet om en offentlig drevet virksomhet, men det er ikke sikkert at det offentliges og helseforetakenes primære oppgave er å drive et flyselskap og servicefunksjoner knyttet til dette. Uansett hvordan en skulle organisere dette i det offentlige, ville betydelige deler av det helt sikkert vært på anbud for å gå til de fagmiljøene som kan gjøre dette på en god måte.

Jeg tror vi får best helsetjenester ved at helsetjenesten sørger for at den er best på sin kjerneoppgave, nemlig å behandle pasienter.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er nå omme, og vi går videre til den ordinære spørretimen.

Sak nr. 2 [11:17:40]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

De foreslåtte endringene i dagens spørretime foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Sigbjørn Gjelsvik til finansministeren, vil bli besvart av kunnskaps- og integreringsministeren på vegne av finansministeren, som er bortreist.

Spørsmål 5, fra representanten Kjersti Toppe til helserministeren, er overført til eldre- og folkehelseministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 7, fra representanten Cecilie Myrseth til fiskeriministerens, vil bli tatt opp av representanten Ruth Grung.

Spørsmål 8, fra representanten Kari Henriksen til arbeids- og sosialministeren, er overført til barne- og likestillingsministeren som rette vedkommende.

Spørsmål 11, fra representanten Sandra Borch til klima- og miljøministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Sigbjørn Gjelsvik til finansministeren, vil bli besvart av kunnskaps- og integreringsministeren på vegne av finansministeren, som er bortreist.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:18:13]: «EU-kommisjonen har foreslått at godkjenning av og tilsyn med visse typer foretak og produkter overføres fra nasjonalt nivå til EUs finanstilsyn for verdipapir, ESMA. Rapportering av alle transaksjoner i noterte verdipapirer og derivater skal flyttes fra nasjonale tilsynsmyndigheter til ESMA.

Hvordan vurderer regjeringen rekkevidden og konsekvensen av disse forslagene dersom de vedtas, blant annet for norsk suverenitet?»

Statsråd Jan Tore Sanner [11:18:49]: Norges tilknytning til de europeiske finanstilsynsbyråene for bank, forsikring og verdipapir – EBA, ESMA og EIOPA – ble iverksatt ved beslutning i EØS-komiteen i september 2016. Beslutningene gjennomførte den politiske enigheten mellom EU og EFTA om tilknytning fra oktober 2014.

Finanstilsynet deltar fullt ut som medlem i tilsynsorganene, men uten stemmerett. Vår erfaring med Finanstilsynets deltakelse i de tre organene er god.

EUs finanstilsynssystem ble etablert i 2011 som ledd i styrkingen av regulering og tilsyn på finansmarkedet etter finanskrisen i 2008.

EU-kommisjonen foreslo i september 2017 endringer i sitt finanstilsynssystem. Som det pekes på i spørsmålet, innebærer noen av forslagene at ESMA skal godkjenne og føre tilsyn med enkelte nye typer foretak og produkter hvor det er et vesentlig grensekryssende element.

Kommisjonen har også foreslått andre endringer. Det er etter det jeg er kjent med, omfattende diskusjon av forslagene i Rådet og Parlamentet. Det er derfor grunn til å presisere at forslagene ikke er ferdigbehandlet, og at vi foreløpig ikke vet hva EU eventuelt vil vedta av endringer.

Som finansministeren opplyste i spørretimen 9. mai i år, gir vi fra norsk side innspill i diskusjonen i EU om forslagene til endringene for finanstilsynsbyråene. Vi påpeker særlig at det er viktig å bevare den balanserte løsningen vi nå har for EØS/EFTA-landenes deltakelse.

Felles europeisk koordinering, slik at regelverket praktiseres mest mulig likt i EØS-markedet, er positivt. Viktige hensyn tilsier at tilsynet med finansmarkedene primært bør forankres nasjonalt, hvor kunnskapen om markedet er størst. Det kan samtidig være fordeler ved sentralisering av enkelte oppgaver.

Forslagene om overføring av ansvaret for godkjenning og tilsyn fra nasjonalt nivå til EU-nivå gjelder en begrenset del av de nasjonale finanstilsynenes ansvarsområde.

Vi vil videreføre gode løsninger for norsk tilknytning til de europeiske finanstilsynene. Vi kan ikke fristille oss fra den utviklingen som skjer på finansområdet i EU. For å legge til rette for et velfungerende norsk finans- og kapitalmarked må vi derfor finne løsninger innenfor EØS som legger til rette for norsk deltakelse i tilsynsorganene, innenfor våre rettslige rammer. Finansministeren gir i møter med sine kolleger i EU uttrykk for disse synspunktene.

Regjeringen vil fortsette å fremme norske synspunkter i den pågående revisjonen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:21:50]: Det som Stortinget gjorde for to år siden, var å legge det norske Finanstilsynet inn under EUs beslutninger, og nå foreligger det forslag fra EU-kommisjonen om å utvide myndigheten til EUs finanstilsyn på nye områder.

Så sier statsråden her at det er viktig å ivareta nasjonal råderett på en del områder, men at det kan være fornuftig å avgi suverenitet på noen områder. Da vil jeg be statsråden om å konkretisere hva han legger i det: På hva slags områder gjelder det? Og konkret til det jeg stilte spørsmål om: På de områdene som gjelder godkjenning av og tilsyn med visse foretak og produkter, mener en fra norsk side at det er fornuftig at den kompetansen blir lagt til EU, at det ikke fortsatt er Norge som skal gjøre det, og tilsvarende at rapportering skal gå til EUs finanstilsyn og ikke til det norske Finanstilsynet?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:22:39]: Representanten har et veldig ensidig syn i denne saken, og ensidig vektlegging. Det er viktig at vi også har det store perspektivet: både hvorfor denne reguleringen er kommet på

plass – nemlig kjølvannet av finanskrisen, behovet for mer koordinering av tilsynsoppgavene der en har grensekryssende oppgaver – og hensynet til det norske finansmarkedet, som også må kunne være en del av det europeiske markedet.

Så mener jeg at det vil være helt feil nå å gå inn i en konkretisering av forslaget fra EU, for vi vet ikke hva det forslaget til syvende og sist kommer til å bli. Men som vi har gitt uttrykk for: Vi er positive til felleseuropeisk koordinering, men vi mener det er viktig med en nasjonal forankring av disse oppgavene. Vi ønsker også at man da skal ta sikte på en tilsvarende balansert løsning, slik man har i det eksisterende systemet, og vil komme tilbake til forankring i Stortinget når vi vet hva EU går inn for, og når vi har fått vurdert det.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:23:49]: Senterpartiet har et veldig tydelig standpunkt. Vi mener at det er viktig med nasjonal styring og kontroll over reguleringen av finanssektoren i Norge. Det har tjent Norge godt, og det er viktig at det blir videreført. Vi mener også at det er viktig at vi har en egen nasjonal valuta i Norge, i motsetning til det statsrådets parti har tatt til orde for, for Norges del.

Men det jeg spør om konkret, er en vurdering av de forslagene som er lagt på bordet fra EUs side. Fra norsk side må det jo være et poeng å gi uttrykk for hva vi mener om det, før det er vedtatt i EU. Nå blir det fra statsrådets side lagt til grunn at vi bare må følge med på ferden når dette blir vedtatt. Eller er det slik at statsråden mener at hvis EUs forslag er for vidtgående, kan Norge si nei?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:24:35]: Nå blander representanten inn mange ulike problemstillinger. Det er ikke slik at Høyre går inn for noen overgang til en annen type valuta. Vi har et forhold til EU i dag som vi er opptatt av å ivareta. For å ivareta de nasjonale interessene mener vi at vi er helt avhengig av å ha en velfungerende EØS-avtale. Senterpartiet har et tydelig, men også svært ensidig syn i denne saken. Vi mener at det også er viktig å ivareta hensynet til norsk finansnæring. Vi mener at det er viktig at vi også deltar i det europeiske samarbeidet på disse områdene, men ivaretar den nasjonale forankringen.

Vi gir uttrykk for hva vi mener om dette. Som jeg redegjorde for i mitt innlegg, gir Norge og finansministeren tydelige beskjeder til EU om hva som er vårt syn. Så vil det være slik at når EU har konkretisert hva de faktisk vil gå inn for, vil vi foreta en vurdering og komme tilbake til forankring i Stortinget.

Spørsmål 2

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:25:52]: Som stortingsrepresentant og medlem av utdannings- og forskningskomiteen spør jeg statsråden om følgende:

«Barnehager skal ha en styrer i hel stilling for å sikre stedlig ledelse. I Øystre Slidre kommune er det i dag styrer i 100 pst. stilling ved Beito (55 plasser) og Tingvang (40 plasser) barnehager, med avstanden 19,7 km seg imellom. Fra 1. august 2018 blir det felles styrer i de to, dvs. 50 pst. i hver barnehage. I tillegg lyses det ut internt blant pedagogene 20 pst. stilling som assisterende styrer i hver barnehage.

Mener statsråden en slik ledelsesstruktur er i tråd med barnehageloven og særavtalen for barnehager?»

Statsråd Jan Tore Sanner [11:26:37]: Jeg er opptatt av at personalet i barnehagen har den kompetansen som er nødvendig for å drive gode barnehager med et godt tilbud til det beste for barna og foreldrene. Barnehageloven krever at barnehagen må ha en forsvarlig pedagogisk og administrativ ledelse, og at barnehagen skal ha en daglig leder eller styrer. Det må avsettes tilstrekkelig med ressurser til styrerstillingen.

Denne våren har vi strammet inn kravet om antall barnehagelærere, og Stortinget vil i morgen behandle forslaget om et minimumskrav til bemanning. Jeg mener at stedlig ledelse av disse medarbeiderne også er viktig for hvilken kvalitet som møter barna i deres hverdag.

Jeg er kjent med at det de siste årene har vært en utvikling mot at flere barnehager organiserer styrerressursen sammen på ulike måter, men statistikk viser at det i liten grad har vært en reduksjon i det totale antall styre som følge av dette. Dagens regler gir barnehagen en viss grad av fleksibilitet ved organiseringen av den daglige ledelsen.

Omfanget av styrerens pedagogiske og administrative oppgaver varierer ut fra faktorer som barnehagens størrelse, arbeidsfordeling mellom styrer og eier, barnegruppens sammensetning og personalets samlede kompetanse og erfaring.

I spesielle unntakstilfeller kan flere barnehager samle sine styrerressurser, og i enkelte tilfeller kan det være adgang til å kombinere stillingen som pedagogisk leder og styrer.

Kommunen som barnehagemyndighet må foreta en totalvurdering av om barnehager som velger å samordne sine styrerressurser, oppfyller barnehagelovens krav til barnehagedrift.

Jeg mener at god og tilstedeværende ledelse er avgjørende for en trygg og god barnehage for barna og et godt og utviklende arbeidsmiljø for de ansatte. I utdannings- og forskningskomiteens innstilling til endringer i bar-

nehageloven, som Stortinget skal behandle i morgen, fremmer komiteens flertall følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverket for krav til stedlig leder i barnehager og tilse at unntaksbestemmelsen er slik at den ikke benyttes til å redusere kostnader i barnehagesektoren.»

Spørsmålsstilleren aktualiserer dette temaet, og dersom flertallsforslaget blir vedtatt, vil jeg selvsagt følge opp forslaget på en god måte.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:29:06]: Jeg takker for svaret og håper komiteens forslag vedtas. Vi har politikere, både i Stortinget og i regjeringen, som er ambisiøse på vegne av kommuner og fylker i vårt langstrakte land. De lovgivende og de utøvende myndighetene fordeler oppgaver, uten nødvendigvis å ha grundige utredninger og å ta konsekvensene av kostnader, noe som nettopp er demonstrert med forslaget om innføring av en bemanningsnorm fra 1. august 2018. Dette er Senterpartiet imot.

Ytterligere krav blir nå stilt til barnehager og bemanning. Mener statsråden at delt ansvar ved store avstander er tilfredsstillende? Og hvordan mener statsråden at kommuner skal kunne rekruttere og lønne flere ansatte uten kompensasjon og økte overføringer fra staten?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:29:55]: Når det gjelder selve bemanningsnormen, mener vi at den er finansiert i tråd med det Stoltenberg-regjeringen mente, da den foreslo det samme våren 2013. Så vi står fast på de samme prinsippene som den rød-grønne regjeringen gjorde da den satt med makten.

Jeg er vel kjent med den diskusjonen som har vært. Jeg mener at det er fornuftig å gjennomføre en minimumsbemanning. Vi ser f.eks. at det er noen store private barnehagekjeder som har store overskudd og lav bemanning. Gjennom å innføre bemanningsnormen bidrar vi til at mer av pengene kommer barna til gode.

Jeg vil gjerne understreke at jeg ikke kjenner det konkrete eksemplet som også er tatt opp i spørsmålsstillingen, men det er klart at avstander er en problemstilling. Tilstedeværende ledelse er viktig i barnehagene, både av hensyn til barna og for å utvikle personalets totale sammensetning.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:30:58]: Bruken av offentlige midler må vi være nøye med. Senterpartiet har i sitt alternative statsbudsjett kritisert statens store bruk av administrative midler og foreslått at mer tilskudd skal gå til dem som faktisk står for tjenestene som gis nærme folk i hele landet, kommunene. Regje-

ringen har i sitt arbeid ytret en ambisjon om å overføre enda flere oppgaver til lokal forvaltning.

Som tidligere kommunal- og moderniseringsminister – hvilken sammenheng ser den nåværende kunnskaps- og integreringsministeren mellom krav som er stilt til kommunene, og det økonomiske handlingsrommet kommunene har for å levere gode tjenester?

Statsråd Jan Tore Sanner [11:31:41]: Jeg er ikke kommunal- og moderniseringsminister lenger, og jeg skal være varsom med å bevege meg over på det området. Men som nasjonale politikere står vi hele tiden i en avveining mellom respekt for det lokale selvstyret og lokaldemokratiets muligheter til å finne løsninger og det nasjonale ansvaret for å sikre at det er likeverdige tjenester over hele landet. Det spennet tror jeg de fleste nasjonale politikere føler på nesten hver eneste dag. Vi har debatter i Stortinget hvor vi om morgenen starter med å snakke om det lokale selvstyret, og så ender vi opp med en diskusjon om enten normer eller detaljstyring. Det er et ansvar vi må ta. Vi må også sikre at det er en balanse i dette. Jeg selv og regjeringen er sterke tilhengere av lokaldemokratiet og mener at det skal være rom for å finne gode løsninger, slik at innbyggernes synspunkter også har reell betydning gjennom lokalvalg.

Spørsmål 3

Siv Mossleth (Sp) [11:32:59]: «OfotLab, som er et grovførlaboratorium, analyserer grovførprøver fra hele landet og er avhengig av rask og pålitelig post. De har testet fremsendingen med å sende brev/pakker med sanntidssporing og funnet at post som blir sortert i Oslo, får én dag lenger fremsendingstid til Ofoten enn resten av landet. Situasjonen har ikke blitt bedre etter at en sluttet å sende post med fly til Bodø og Evenes.»

«Vil statsråden gjøre noe for å få raskere fremsendingstid?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:33:43]: La meg svare både med henblikk på den overordnede postsituasjonen og når det gjelder det konkrete selskapet.

For det første er det viktig at vi sikrer gode og likeverdige posttjenester i hele landet. Det er regjeringen opp-tatt av. Vi har bevilget mye penger til å opprettholde gode tilbud, samtidig som vi må ta hensyn til at det er en dramatisk nedgang i brevvolumet. Dette har pågått over lang tid. Det handler primært om at folk har sluttet å sende brev, fordi man bruker e-post og telefon. Det er noe som Posten må tilpasse seg. Brevvolumet er altså mer enn halvert siden årtusenskiftet. Posten estimerer ny halvering fra 2017 til 2025.

For å sikre et best mulig posttilbud og samtidig sikre at kostandene holdes på et nivå som er akseptabelt, har man gjort flere endringer over tid i Posten. Man har gått fra å ha postkontor til post i butikk. Det skjedde primært under forrige regjering. Nå har man gjort en jobb med å slå sammen A- og B-post til én felles poststrøm. Det betyr at noe post går tregere enn før – det som før var A-post – mens det som før var B-post, nå går raskere enn før. Det går fortsatt med flyforbindelse mellom Nord- og Sør-Norge, men for øvrig sendes posten på bakken. Det er for å holde kostnadene nede, men det er også et miljøargument for det.

Kravene til framsending er at man skal ha minst 85 pst. av sendingene framme etter to dager. Det er det Stortinget har vedtatt. Etter første kvartal 2018 var tallene 87,4 pst. Det viser at Posten leverer bedre enn det som er minimumskravene.

Når det gjelder OfotLab, som representanten viser til, har departementet kontaktet Posten. Der får vi opplyst at OfotLab ikke benytter ordinære brevsendinger, men de benytter såkalte svarsendinger. I det tilbudet ligger det at det tar en dag ekstra, fordi sendingene skal sorteres, telles, veies, pakkes og sendes samlet til den enkelte bedrift. Det gjør man ved Østlandsterminalen. Valget av den tjenesten forklarer derfor testresultatene som representanten viser til. Hvis OfotLab er avhengig av raske framsending av sine sendinger, bør de velge andre brev- og pakkeprodukter med raskere framsendingstid. Jeg vil oppfordre OfotLab til å kontakte Posten eller andre aktører i postmarkedet for å se hva som kan møte selskapets behov. Det er altså ikke vanlige sendinger OfotLab bruker, og dermed kan man heller ikke regne med å få den vanlige leveransen. Når man velger svarsending, er det et tilbud som har en annen tidshorisont. Det er etter mitt skjønns svar på spørsmålet som har kommet.

Siv Mossleth (Sp) [11:36:36]: Jeg var i starten veldig tydelig på at jeg ikke snakket om vanlige brev – verken kjærlighetsbrev eller regninger – jeg snakket om prøver, testresultat, som tidligere har gått som A-post. Det har vært svært store forsinkelser etter at A-posten ble fjernet fra årsskiftet. Brev har som regel brukt opp til én uke eller to. Det har vært litt bedring i det siste, men post som før tok én dag, tar nå som regel én dag pluss tre dager – i praksis gjerne fem dager. Jeg synes det er merkelig at statsråden kan forsvare en så dårlig postgang – og det gjelder spesielt Nordland og Nord-Troms. Det var ikke noe problem å sende disse prøvene som A-post, så detaljene statsråden viser til, er noe merkelige.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:37:43]: Det var ikke noe spørsmål her, men jeg kan likevel gi en kommentar. Vi har ikke sagt at vi tar lett på dette. Vi sier det er

viktig å ha gode posttjenester. Men dette er udokumenterte påstander fra representanten, det er det vanskelig å forholde seg til. Når man gir inntrykk av det generelt tar opp mot fem dager å framsende et brev, og Postens egne tall viser at de leverer i tråd med tjenesten, 87,4 pst. – bedre enn det som er kravet – så samsvarer ikke Postens tall med representanten Mossleths tall. Jeg håper vi får en god saklig debatt om dette videre, at representanten Mossleth vil vise sin statistikk – hvor den er fra – på at den generelle leveringstiden til Posten er på nærmere fem dager og ikke to dager. Hvis representanten Mossleth kan vise det, vil vi selvsagt gå inn i det, for i så fall blir vi feilinformert av Posten. Når det gjelder akkurat OfotLab, som representanten selv brukte som eksempel, har de ikke valgt den vanlige brevstrømmen, de har valgt såkalt svarsending, og det tar lengre tid enn vanlige brev.

Siv Mossleth (Sp) [11:38:49]: Posten bryter konsekvent målet om at post skal være framme to dager etter sending i Nordland og Sør-Troms. OfotLab har sporet brev og sendinger og har laget en analyse på det, så det kan ministeren få. Men han kan ikke vise til Bedriftspakke ekspress, fordi det er en så stor økning kostnadsmessig at det blir helt uaktuelt for næringslivet i distriktene å bruke det. Prisen har steget fra under 100 kr per pakke til et snitt på 600 kr, man har altså fått en seksdobling av prisen på det samme produktet etter at det ble slutt med A-post. Kan ministeren si at han vil gjøre noe for å få postfly tilbake til Bodø?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:39:56]: Vi jobber kontinuerlig for å gi best mulig posttjenester i dette landet. Derfor kjøper vi også tjenester som sikrer likeverdige tilbud overalt. Jeg synes likevel det er litt rart å få påstander fremmet fra representanten Mossleth om noe som jeg ikke har nevnt i mitt svar. Det hjelper ikke alltid å ha ferdigskrevne spørsmål, for jeg har faktisk ikke nevnt Brevpakke ekspress i mitt svar. Det jeg derimot påpekte, var at OfotLab i dag ikke bruker de vanlige brevsendingene, ifølge den informasjonen vi har fra Posten. Den avtalen de har, gjelder bruk av såkalte svarsendinger. Jeg anmoder dem ikke om å bruke ekspressløsning, men de kunne jo forsøkt å bruke de vanlige brevløsningene, som går raskere enn svarsendingensløsningene som de har i dag.

Men jeg er veldig interessert i at representanten Mossleth bringer til torgs de påstandene hun har her, dokumenterer dem og gir mer informasjon, sånn at vi kan gå inn i dette. Hvis det er sånn at Posten gir oss annen informasjon enn det OfotLab har, eller det som er generelt for regionen, må vi selvsagt gå inn i det på en annen måte. Men tallene vi har fått fra Posten, viser at representanten Mossleths påstander ikke er riktige.

Spørsmål 4

Ivar Odnes (Sp) [11:41:13]: Frå ekspresspost til ekspressbuss: «Ekspressbusstilbudet i Noreg er under press, då konkurransevilkåra er krevjande. Ein konsekvens av dette er at Lavpriseekspressen mellom Trondheim og Oslo er lagt ned. Selskapa får ikkje kompensert for sosiale rabattar slik som andre kollektivtilbod får, i tillegg stig avgiftene på drivstoff, og ein har høge kostnader knytte til tilgang til kollektivknutepunkt. Mange stader er ekspressbussen det viktigaste kollektivtilbudet.

Vil statsråden ta initiativ til å betre vilkåra for dette viktige kollektivtilbudet?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:41:57]: Jeg er generelt opptatt av at vi har et godt kollektivtilbud. Det gjelder både i byene og mellom byene. Det å sørge for at folk har god tilgang til ulike mobilitetsløsninger, er viktig. For en del betyr det å ha sin egen bil, men for mange, og for flere enn i dag, er det å ha gode togtilbud, gode busstilbud, både lokalt og regionalt, viktig. Derfor har vi bl.a. økt bevilgningene til satsing på kollektiv i byene, og vi har økt bevilgningene til satsing på jernbane mellom byene og inn i byene.

Ekspressbusspolitikken er basert på at det drives kommersielt. Der har vi vært opptatt av at vi skal legge minst mulig hindringer i veien, nettopp fordi aktører som ønsker å tilby et kommersielt kollektivtilbud, skal ha sjansen til det.

Vi vet at det kan være utfordringer en del steder ved at fylkeskommunene setter begrensninger på hvor ekspressbussene får lov til å ta opp passasjerer, nettopp fordi fylkeskommunene ikke vil at ekspressbussene skal konkurrere med det lokalfinansierte busstilbudet.

Så er det også en utfordring, selvsagt, at når man har fått en kraftig forbedring i jernbanetilbudet en del steder, er det en del kunder som automatisk velger jernbane framfor ekspressbuss. Det har igjen svekket konkurransesituasjonen for ekspressbussene, rett og slett ved at alternativet har blitt bedre. Det var jo det motsatte som skjedde da ekspressbussene vokste fram for noen tiår siden, nemlig at når man fikk et ekspressbusstilbud, leverte de bedre enn det NSB gjorde. Nå leverer NSB mye bedre.

Det er fylkeskommunene som er ansvarlige for busstilbudet i fylkene, og som må vurdere om nedleggelse av en kommersiell ekspressbussrute eventuelt skal erstattes av at en kjøper den tjenesten gjennom fylkeskommunene.

Når det gjelder rabattene, er det riktig at staten ved fylkeskommunene kompenserer der en kjøper tjenester. Ved at en ikke kjøper tjenester fra kommersielle ekspressbusstilbud, er det heller ikke noen erstatningsord-

ning hvis de gir rabatter til sine kunder. Hvis en skulle gjort det, måtte det vært en post på statsbudsjettet, som i så fall hadde gjort at man hadde mindre penger til å kjøpe andre tjenester, som helsetjenester e.l. Det står Stortinget selvsagt fritt til å kunne prioritere blant disse, men det er årsaken. Så det er ikke det at Stortinget behandler dem annerledes gjennom kjøp, men en har sett at det offentlige ikke kjøper disse tjenestene.

Det er noen forordninger fra EU som en selvsagt fra Senterpartiets side kan ønske at vi skal implementere i Norge, som ville gjort at man måtte begynne med den typen kjøp, men i så fall får det være et initiativ fra Senterpartiet.

Når det er sagt: I Jeløya-erklæringen sier regjeringen at vi skal liberalisere ekspressbusspolitikken ytterligere eller sågar fullt ut. Det betyr at vi ser på muligheten for at konkurranseevnen til ekspressbussene – gjerne opp mot fylkeskommunalt kjøpte tilbud – kan styrkes for å bidra til bedre økonomi i ekspressbusselskapene.

Ivar Odnes (Sp) [11:45:04]: Eg takkar for svaret. Eg høyrer ikkje at det er så mange positive attendemeldingar til ekspressbussnæringa i svaret frå statsråden. Det er frykteleg bra at folk no begynner å ta toget og reiser meir kollektivt, det er positive tal. Men det er område i Gudbrandsdalen som bl.a. Lavpriseekspressen har serva, som no heller ikkje har eit betre togtilbod, det er heller dårlegare. I år etter år har NSB trafikkert det kommersielle togtilbudet mellom Oslo og Trondheim. Sist helg vart jernbanen stengd på grunn av eit viktig vedlikehaldsarbeid, og det vart ikkje sett opp buss for tog. Då hadde Gudbrandsdalen nesten ikkje eit kollektivtilbod i det heile teke.

Meiner statsråden at dette er akseptabelt for reisande til og frå Gudbrandsdalen i helgene?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:46:12]: Nå tar en debatten inn på et litt annet område, for ekspressbussene tror jeg ikke generelt skal overleve på at de noen ganger vil fungere som buss for tog på kommersielt grunnlag. Det er ikke en god forretningsmodell. Vi har vært positive til å legge til rette for ekspressbussene når en ønsker å opprette nye tilbud o.l. Noen av dem overlever, noen gjør det ikke. Men stort sett er det gjerne fylkeskommunene som, gjennom sine restriksjoner på hvor en kan plukke opp passasjerer, har vært utfordringen, og der ser vi altså på liberaliseringer.

Når det gjelder buss for tog-tilbud, er jeg opptatt av at folk skal ha et godt tilbud også når jernbanen må stenges for vedlikehold, både når det er planlagt, og når det er uforutsett. Vi bruker nå mye mer penger på buss for tog enn tidligere for å ha en bedre beredskap, men også fordi vi vedlikeholder mye mer. Det er selvsagt ikke bra når det blir stopp på en togstrekning og en ikke har al-

ternativ transport. Det er noe av den jobben som NSB og Bane NOR sammen må gjøre og hele veien vurdere, avhengig av hvem som er årsak til at ting stopper, sånn at en sørger for at den alternative transporten blir best mulig, selv om en ikke alltid kan garantere at alle avganger er som før.

Ivar Odnes (Sp) [11:47:20]: Vi deler bekymringane for at ein faktisk skal ha eit kollektivtilbod som servar heile landet. Nord-Gudbrandsdalen er den regionen som er lengst frå hovudflyplassen, lengst frå hovudstaden i reisetid. Det som har skjedd det siste året, er at fleire av desse ekspressbusselskapa som har serva dette området, anten har innstilt eller klart innskrenka tilbodet.

Vil statsråden gå inn og sjå på tiltak som er med og bidreg til at ein i alle fall får opp eit ekspressbusstilbod som servar desse delane her, utan å venta på at EU skal koma med nokre gode tiltak eller idear for oss? Kan vi vera meir offensive?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:48:20]: Jeg har ikke tenkt å la EU styre på dette området, like lite som jeg har tenkt å la EU styre på andre områder. Vi fører den politikken som er best for Norge, basert på det som er regjeringens ønske for Norge.

Når det gjelder å styrke ekspressbusstilbudet, vil jeg innledningsvis igjen minne om at det i utgangspunktet er fylkeskommunene som har ansvaret for kollektivtransporten som er bussbasert. Det betyr at hvis en har behov for å utvikle bussruter i fylker eller mellom fylker, er det i utgangspunktet fylkene som har det ansvaret. Men vi har selvsagt betydning for noen av de overordnede reguleringsene.

Som jeg også nevnte innledningsvis: I Jeløya-erklæringen sier vi at vi skal jobbe for å liberalisere forholdene rundt ekspressbussruter. Vi vet at en del ekspressbussar har opplevd problemer fordi de ikke får lov til å plukke opp passasjerer lokalt på grunn av fylkeskommunenes restriksjoner – fylkeskommunene beskytter rett og slett sitt eget anbud. Vi vurderer om vi skal fjerne fylkeskommunenes adgang til å nekte å ta opp lokale passasjerer. Det vil gjøre at kundegrunnlaget til ekspressbussene kan bli høyere og dermed også at økonomien blir bedre.

Spørsmål 5

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Kjersti Toppe til helseministeren, er overført til eldre- og folkehelseministeren som rette vedkomande.

Kjersti Toppe (Sp) [11:49:41]: «Norge er på verdenstoppen i føflekkreft. 2 114 fikk påvist sykdommen i

2016, og 330 døde. Over 90 pst. av tilfellene knyttes til UV-stråler, mest fra sol og solarier. I kreftstrategien oppgis det at det skal gis målrettet informasjon om sammenhengen mellom soleksponering og risiko for hudkreft, og at det forebyggende arbeidet skal følges opp i Nasjonal UV- og hudkreftstrategi 2019–2023.

Hva vil regjeringen gjøre for å forebygge hudkreft, og vil den vurdere tiltak som økt avgift på solkrem med lav faktor og forbud mot solarier?»

Statsråd Åse Michaelsen [11:50:26]: Det er bekymringsfullt at Norge er blant landene på topp i verden når det gjelder føflekkreft. Det har vært en tidobling i antall nye tilfeller av føflekkreft, sett i forhold til befolkningens størrelse, de siste 60 årene. Hovedårsakene er endringer i solvaner og økt bruk av solarier.

Mange soler seg for mye, både i sola og i solarier. Det er anslått at så mye som 95 pst. av hudkrefttilfellene kan forebygges ved mindre soling. Forebygging innebærer dermed tiltak som reduserer den enkeltes eksponering for skadelige UV-stråler. Derfor er det viktig at befolkningen får vite hvorfor soling og solarier er farlig, og hva de selv kan gjøre for å beskytte seg. Strålevernet leder nå et arbeid med å lage en nasjonal strategi for å redusere forekomst og dødelighet av hudkreft i Norge. Strategien skal gjelde for perioden 2019–2023. Blant andre deltar Helsedirektoratet og Kreftregisteret i denne arbeidsgruppen, og det er også opprettet en referansegruppe med berørte fagetater og frivillige organisasjoner. Strategien skal være ferdig i løpet av året, og Helse- og omsorgsdepartementet vil følge opp arbeidet nøye.

Kjersti Toppe (Sp) [11:51:41]: Statistikken vår når det gjeld føflekkreft, har vore stygg i veldig mange år. Vi er gode på anna kreftbehandling, men når det gjeld denne forma, er det stor dødelegheit. Det er ein statistikk som eg meiner vi ikkje kan vedkjenna oss, og noko som det er utroleg viktig at vi får eit politisk trykk bak og oppfølging av.

Eg vart kontakta av ein forskar frå Kreftregisteret som viste til at det var gjort undersøkingar som kunne visa at dei som brukte solkrem med låg faktor, hadde auka risiko for kreftutvikling, fordi ein da solte seg meir, med eit dårleg vern. Mange tar til orde for at ein minst må ha solfaktor 30 dersom det skal vera nokon vits i. Forskaren lanserte at ein kanskje kunne hatt tiltak som f.eks. auka avgift på solkrem med låg faktor, så ein bidrar til at folk smør seg meir fornuftig. Kva meiner statsråden om eit slikt forslag?

Statsråd Åse Michaelsen [11:52:49]: Jeg er heller tilhenger av å gi rett og god informasjon. At en har møter med ulike forskningsmiljøer – som jeg ser at komiteen

har hatt – hilser jeg veldig velkommen, for det er viktig – det er nettopp den kunnskapen vi må ha.

Det er også slik at selv om statistikken viser at vi har hatt en høy forekomst i Norge over mange, mange år, er det også i sammenheng med at flere og flere reiser til Syden – ikke bare én, men kanskje to ganger i året – og når vi får perioder med sol på våren og tidlig sommer, så er det styrt soling, osv. Selv kommer jeg fra det jeg nesten kaller Spenol-generasjonen. Da jeg vokste opp, var det ikke så vanlig med solkrem, for en hadde ikke kunnskap om at en skulle bruke det. Vi ser også en økning særlig blant menn over 50 i de statistikkene, som et resultat av uvettig soling tidligere.

Kjersti Toppe (Sp) [11:53:53]: Kunnskap er eit viktig stikkord. Eg vil spørja statsråden om ho ser verdien av å ha ein ordentleg, nasjonal informasjonskampanje for riktig solbruk og for å førebyggja hudkreft. Det trur eg faktisk hadde vore veldig viktig.

Det andre eg vil spørja om, gjeld solarium, som vi veit bidrar til ein auke i føflekkreft i Noreg og andre land. Den raud-grøne regjeringa innførte 18-årsgrense, som det framleis er i dag, men vi innførte òg bemanningskrav, som den nye regjeringa tok vekk. Vil statsråden vurdere å innføre bemanningskrav? Og kva seier statsråden til forslaget om å ha eit forbod mot solarium, som fleire andre land vurderer, og som mange forskingsmiljø no tar til orde for?

Statsråd Åse Michaelsen [11:54:47]: Da er det igjen viktig for meg å samle kunnskap og informasjon fra alle hold. Når vi skal legge fram den nasjonale strategien, er det, som jeg nevnte innledningsvis, et bredt sammensatt utvalg som skal være med – Kreftregisteret osv. – for å se hvordan vi skal gjøre dette mest mulig rett.

Når det gjelder kunnskapsbygging og informasjonskampanjer, er jeg veldig åpen, for det er der vi må sette inn støtet. Folk skal vite hva det betyr. Jeg er også litt opptatt av den yngre generasjonen – det vet jeg også representanten Toppe er opptatt av – og holdningene til kropp og i dette tilfellet brunfarge. Hva er det som gjør at det er så ettertraktet å bli mest mulig brun, og hvilke konsekvenser får det på lang sikt? Er en særlig opptatt av utseende, bør en kanskje bli informert om at det kanskje får noen konsekvenser for huden senere, om ikke det blir så alvorlig at en faktisk får hud- eller føflekkreft.

Spørsmål 6

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:56:05]: «I forbindelse med Norges tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke vedtok Stortinget at det skulle avgis en formell erklæring overfor EU/EØS. I svar på skriftlig spørsmål nr. 1

518 viser statsråden til at Norges ambassadør til EU har overlevert et brev til EU i sakens anledning. I brevet vedlegges avtalen mellom flertallspartiene 'til informasjon'.

Hvilken juridisk status har dette brevet i EØS-avtalen, eksempelvis i en konfliktsituasjon mellom Norge og EU om fortolkning av dagens eller fremtidig regelverk i EU/EØS på området?»

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:56:46]: I forbindelse med EØS-komiteens vedtak om innlemmelse av tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen tok Norge konstitusjonelt forbehold etter EØS-avtalens artikkel 103, fordi Stortingets samtykke til innlemmelsen var nødvendig. Stortinget ga sin tilslutning til Prop. 4 S for 2017–2018 den 22. mars. I samsvar med de ordinære prosedyrene for innlemmelse av EØS-rettsakter meddelte Norge 27. april at de forfatningsrettslige kravene var oppfylt fra norsk side.

I tråd med avtalen mellom regjeringspartiene, Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne overleverte Norges ambassadør til EU samme dato et eget brev til EØS-komiteens formann, som er EUs representant i komiteen, der avtalen var lagt ved i ordrett form. Brevet, med den vedlagte avtalen, er å anse som en erklæring fra Norge. Den presiserer premissene for at flertallspartiene i denne saken samtykket til innlemmelsen av tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen.

En erklæring er ikke rettslig bindende, men er et uttrykk for et partssyn. Wien-konvensjonen, om traktatrett, inneholder generelle prinsipper for fortolkning av traktater. Disse regnes også som uttrykk for bindende sedvanerett. Artikkel 31 nr. 1 i konvensjonen slår fast at traktatens ordlyd skal forstås i den sammenheng den inngår i. Videre viser artikkel 31 nr. 2 bokstav b eksplisitt til at instrumenter avgitt i forbindelse med inngåelsen av en traktat vil kunne inngå som en del av sammenhengen, og således påvirke fortolkningen av traktatens ordlyd. Om det senere skulle oppstå tvist om forståelsen av rettsakten, vil en erklæring dermed etter omstendighetene kunne brukes som et tolkningsmoment i diskusjonen og ved eventuell domstolsbehandling.

Avtalen mellom flertallspartiene om premissene for å ha samtykket til innlemmelse av tredje energimarkedspakke gir uttrykk for en felles holdning på norsk side og omtaler sentrale energipolitiske spørsmål. Erklæringen vil ligge til grunn for og legge føringer for regjeringas posisjoner knyttet til framtidige EU-regelverk av betydning for energisektoren. Nye rettsakter som vedtas i EU, vil på ordinær måte underlegges en selvstendig vurdering for å avklare om de anses EØS-relevante og akseptable for innlemmelse i EØS-avtalen. Avtalen mellom flertallspartiene vil derfor legge føringer for

norske myndigheters posisjoner og vurderinger knyttet til framtidige EU-regelverk av betydning for energisektoren.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:59:10]: Med Stortingets ja til EUs tredje energimarkedspakke ble vitale deler av norsk energipolitikk underlagt EUs myndighet. En har opprettet en reguleringsmyndighet, RME, som ikke skal kunne styres av norske politikere, og som skal hente sin instruks fra EU – en ren omgåelse av Grunnloven. For å trumfe dette igjennom i Stortinget var en helt avhengig av å love å gi EU en erklæring. Det har endt med et brev til EU til orientering.

Spørsmålet er igjen: Hvilken respons har EU kommet med på det brevet som er sendt fra norsk side?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:59:50]: For det første er premisset i spørsmålet helt feil. Norge har ikke oppgitt vitale deler av nasjonal energipolitikk, snarere tvert imot. Nasjonal energipolitikk er fortsatt norsk, og vi har full suverenitet over den. Dessuten har det ikke vært noen omgåelse av Grunnloven. Tvert imot har grunnlovsspørsmålet og suverenitetsavstøtelses spørsmålet blitt vurdert i to omganger av Justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling. Det er velkjent for representanten.

Som jeg sa i mitt svar, er dette å anse som en erklæring fra Norge. Den er – selv om den ikke er rettslig bindende – et uttrykk for Norges syn. Det er også noe som kommer til å legge føring for eventuelle senere spørsmål som skulle knytte seg til endringer av denne energimarkedspakken, eller andre spørsmål knyttet til energi som har relevans for det som det er inngått avtale om. Den slår også fast at dette er en erklæring som kan påvirke fortolkningen av traktatens ordlyd.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:00:57]: Jeg spurte om hva som var EUs respons på denne erklæringen.

Det er vanlig innenfor EØS-retten at en har en felles erklæring – på det tidspunktet en avgir – for å ha en felles forståelse av hva som har vært avgitt. Det er også vanlig å ha brevvekslinger mellom partene. Eksempelvis da EØS-avtalen ble inngått, hadde vi en brevveksling om det som gikk på reguleringer innenfor finanssektoren når det gjelder eierskap, der en fikk EU til å gi uttrykk for at de reglene vi hadde – 10 pst.-regelen – fortsatt kunne videreføres. Allikevel har Norge i ettertid – på grunn av at EU har utviklet seg i dynamisk retning – måttet gi slipp på disse reguleringene.

I dette tilfellet virker det som om Norge ikke har sikret seg noen synspunkter fra EUs side i det hele tatt – det er kun ensidig, på norsk basis, det som her er levert. Er det riktig forstått, eller har en fått noen som helst slags vurderinger og forpliktelser fra EU i denne saken?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [12:01:50]: Jeg kan i og for seg bare gjenta det jeg har sagt. Norge har avgitt en erklæring, en erklæring som ikke er rettslig bindende, men som kan påvirke fortolkningen av traktatens ordlyd, som kan være et tolkningsmoment dersom det skulle oppstå en tvist. En tvist har ikke oppstått. Den vil også legge føringer for norske posisjoner og norsk syn når det gjelder omtale av framtidige EU-regelverk av betydning for energisektoren.

Vi mener fra norsk side det er en viktig erklæring som er avgitt til EU, og den er avgitt i tråd med det som var flertallets syn. I forhold til den bindende sedvaneretten som Wien-konvensjonen lister opp, skal traktatens ordlyd forstås i den sammenheng og kontekst den inngår i. Den er en del av konteksten, den erklæringen som er avgitt fra Norge.

Spørsmål 7

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Cecilie Myrseth til fiskeriministeren, vert teke opp av representanten Ruth Grung.

Ruth Grung (A) [12:03:14]: «For å få kontroll med bestanden av leppefisk besluttet fiskeriministeren å lukke fisket tidligere i år. Innstrammingene har rammet mange som har satset på leppefisket. Ifølge Fiskeribladet Fiskaren 9. mai har adgangsbegrensningen også ført til omsetting av kvoterettighetene. En fisker som selv fikk tildelt kvote gratis, har lagt sin 5,5 meter lange plastbåt med tilhørende kvote ut til salgs, og han hadde fått et bud på 1,35 millioner kroner.

Ser statsråden på dette som en utfordring som må håndteres politisk?»

Statsråd Per Sandberg [12:03:54]: Som det har blitt sagt, besluttet jeg 22. mars å lukke fisket etter leppefisk. Det er lett å innrømme at det var en veldig vanskelig avgjørelse, nettopp fordi den rammer alle som har drevet med fiske etter leppefisk. Og noen blir rammet litt hardere enn andre. Men avgjørelsen var helt nødvendig for å få kontroll med ressursuttaket og for å sikre lønnsomhet til dem som fortsatt har adgang til fisket. Behovet for innstramninger var åpenbart, da det har vært et altfor stort ressursuttak i dette fiskeriet over flere år, og særlig i 2017. Mine advarsler kom også ganske tidlig med hensyn til en eventuell lukking. Den faglige rådgivningen for 2017 tilsa et uttak på 18 millioner fisk, men det faktiske uttaket ble nesten 28 millioner. Det i seg selv tilsa at vi var nødt til å ta noen grep.

Jeg har stor forståelse for at slike innstramninger kan være krevende for aktørene, men det er viktig å ha med seg at dette bidrar til større stabilitet og større forutsig-

barhet og dermed også sikrer inntektsgrunnlaget for dem som fortsatt får lov til å delta.

Som jeg sa, var det ganske tidlig klart at det måtte tas betydelige grep i reguleringen av fisket etter leppefisk i 2018. Jeg ba derfor i september i fjor Fiskeridirektoratet om å gjennomføre en skriftlig høring i løpet av høsten 2017. Høringen var en grundig prosess, der ulike konsekvenser ble vurdert, og jeg har tatt meg veldig god tid til å lytte til alle de ulike innspillene som har kommet. Menningene til høringsinstansene var som ventet svært ulike, og det var helt umulig å tilfredsstille alle. Men både Norges Fiskarlag og Fiskeridirektoratet ga klare anbefalinger om å lukke fisket, noe jeg etter en grundig vurdering sluttet meg til. I tråd med praksis ved tidligere lukkinger prioriterte jeg fiskerne med størst aktivitet i fisket etter leppefisk i kvalifiseringsårene.

Men også de prioriterte fiskerne har måttet tåle en betydelig innstramning. For eksempel var fartøyskvotene i 2017, da alle kunne delta, 75 000 fisk, mens de i 2018 ble redusert til 45 000 fisk – i lukket gruppe og med betydelig færre fartøy.

Når det gjelder omsettelighet av leppefiskkvoter, vil jeg gjerne påpeke at fiskeriregelverket i relativt lang tid har åpnet for en viss grad av omsettelighet av deltakeradganger og kvoter i lukkede fiskerier.

Ruth Grung (A) [12:06:55]: Det er ingen som bestriker behovet for å regulere og lukke fisket – det er måten det er gjort på. Fiskeribladet omtaler på lederplass leppefiskreguleringen som ren parodi og sier at myndighetene ikke har lært. I Dagens Næringsliv i dag vises det til at staten gir bort gratis kvoter til 600–700 mill. kr helt uten betingelser eller vilkår.

Det er litt spesielt når vi møter unge. Jeg har møtt Nathanael Sjo fra Kvinnherad, 20 år gammel. I fjor kjøpte han seg en båt, fikk støtte fra Innovasjon Norge, klarte å ansette seks mann i arbeid som 20-åring og blir nå utelukket fra å satse på fiske, samtidig som andre blir millionærer ved å omsette fisken. Spørsmålet er: Vil ministere innføre umiddelbart omsetningsforbud, inndra kvoter og sørge for at unge får andre kriterier for å kvalifisere seg til fisket?

Statsråd Per Sandberg [12:08:01]: Jeg må først få lov til å si at jeg er enig med representanten i at dette er av politisk betydning. Jeg vil likevel vise til at Solberg-regjeringen i 2015 la fram en egen lovproposisjon om akkurat dette spørsmålet, Prop. 88 L for 2014–2015. I denne proposisjonen ble nettopp alt dette drøftet inngående – om i hvor stor utstrekning konsesjoner og deltakeradganger bør underlegges omsettelighet. Dette forslaget fikk bred tilslutning i dette hus, i Stortinget, med støtte fra Arbeiderpartiet. Det er det som er lagt til grunn også når det gjelder å lukke fisket etter leppefisk.

Det at Arbeiderpartiet nå mener noe annet enn det de mente i 2015, forstår og registrerer jeg, men jeg har fulgt samme praksis som tidligere regjeringer når det gjelder å lukke fiske. I dette tilfellet har det vært helt påkrevd å lukke fisket av hensyn til bestanden.

Ruth Grung (A) [12:09:11]: Jeg gjentar: Det er ingen som bestrider at det er behov for å lukke fisket. Det er måten det gjøres på, der fellesskapets ressurser, statens eiendom, tildeles gratis, slik at noen blir millionærer, mens andre, unge som har satset på yrket – som det er bred politisk enighet om – får ødelagt fremtiden sin tolt. Det må være mulig å ta politiske grep, kutte ut at man får lov til å omsette videre, se om man kan inndra kvoter som ikke reelt er tatt i bruk, og gi til ungdom på 20 år. De har ikke mulighet til å kvalifisere seg med de kravene, de bør få andre vilkår for å kvalifisere seg for en framtid som fiskere. 35 ungdommer står bak det kravet, og de har satset på fiske. Hvilke politiske grep er det muligheter for, er mitt avsluttende spørsmål.

Statsråd Per Sandberg [12:10:02]: Jeg kan vanskelig se noen fornuftig grunn til at vi skulle ha gjort noe særskilt unntak for leppefisken når det brede flertallet på Stortinget, inklusiv Arbeiderpartiet, i 2015 ble enige om hvilken grad av omsettelighet fiskekvoter skulle ha. Det at Arbeiderpartiet nå i 2018 har endret politikk og endret mening, registrerer jeg, men jeg la altså til grunn det brede flertallet bak vedtaket som Stortinget gjorde i 2015, da jeg besluttet å lukke omsettelighet av kvoter i fisket etter leppefisk.

Spørsmål 8

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Kari Henriksen til arbeids- og sosialministeren, vil verta svara på av barne- og likestillingsministeren som rette vedkomande.

Kari Henriksen (A) [12:11:05]: «Jeg har fått en henvendelse om en forelder med delt omsorg for tre barn. Den andre forelderen har bidragsgjeld på ca. 60 000 kroner, har flytta langt bort og krever delt dekning av reiseutgifter etter § 44 i barneloven. Parten med daglig omsorg for barna sliter økonomisk, og det kan synes som om loven er for svak når det gjelder rettigheter og plikter på dette feltet. Eneste farbare vei er rettssak, noe som er dyrt og ytterligere konfliktskapende.

Hvordan vil statsråden bidra til en mer rettferdig løsning?»

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [12:11:42]: Foreldre har plikt til å forsørge barna sine, også når de ikke bor sammen. Mangler en bidragspliktig evne eller vilje

til å betale barnebidrag, vil det offentlige sikre barnets forsørgelse gjennom forskotteringsordningen og kan tvangsinnkreve barnebidragene der vilkårene for det er oppfylt.

Reisekostnader ved samvær skal deles forholdsmessig mellom foreldrene etter størrelsen på inntektene deres. Den som har best økonomi, skal dekke den største andelen av reiseutgiftene. Ved særlige tilfeller kan en annen fordeling foretas. Det felles økonomiske ansvaret for reiseutgiftene understreker begge foreldrenes ansvar for å bidra til at barnet har så god kontakt som mulig med den barnet ikke bor sammen med.

Begge foreldrene er viktige omsorgspersoner i barns liv og vet best hvilke ordninger som fungerer best for den enkelte familie. Gjennom lovendringene i forrige periode la regjeringen til rette for at begge foreldrene skal ha mulighet til å være likeverdige omsorgspersoner. Blant annet ble varslingsfristen før flytting utvidet fra seks uker til tre måneder, og det er innført nye regler og meklings ved flytting og ved tvangsgjennomføring av samvær. Videre er innkrevningen av tvangsbøter effektivisert. Alt dette legger til rette for et godt samarbeid mellom foreldrene og etterlevelse av avgjørelser om samvær til det beste for barnet.

I denne perioden vil regjeringen i tråd med Jeløya-plattformen oppnevne et offentlig utvalg som skal gjennomgå og modernisere barneloven, herunder vurdere bidragssystemets utforming for likestilt foreldreskap, og gjennomgå barns rettigheter, spesielt i et internasjonalt perspektiv. Et tema vil være om prinsippene som ligger til grunn for ordningen i barneloven i dag, er i tråd med samfunnsutviklingen og ivaretar hensynet til barnets beste på en god måte.

Kari Henriksen (A) [12:13:57]: Det er en god redegjørelse som statsråden gir over de gjeldende lovene og reglene. Men det vi ser, er at barnefattigdommen bl.a. har økt under denne regjeringa, fra 84 000 til 98 000 på bare to år, fra 2013 til 2015. Barn i familier der det skjer økonomisk sabotasje, vil risikere å ende opp i barnefattigdom fordi det blir vedvarende inntektstap.

Da vi behandlet barneloven i 2017, foreslo Arbeiderpartiet å utrede alternative tvisteløsningsordninger ved samlivsbrudd der barn er involvert. Det stemte høyreregjeringa ned. Har statsråden tanker om hvilke andre virkemidler hun kan bruke, inntil regjeringa får tilbakemelding fra dette utvalget om hva som finnes? For det kan ta lang tid.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [12:15:03]: Når vi setter disse ekspertene i dette utvalget, er det fordi vi ønsker å få mer kunnskap om hvordan foreldre i praksis skal oppleve et likestilt foreldreskap. Samtidig som vi ivaretar rettighetene til foreldrene, skal vi ivareta ret-

tighetene til barnet. Det er derfor regjeringen ønsker et sånt ekspertutvalg, for å gi oss et grunnlag, sånn at vi kan iverksette de riktige tiltakene. Som representanten tar opp: Hvordan kan vi forhindre at barn må bo i vedvarende lavinntektsfamilier? Da er det en rekke andre tiltak vi må sette inn, som gratis fritidsaktiviteter og reduserte kostnader for både SFO og barnehage. Det viktigste er imidlertid at vi får foreldrene – og ikke minst innvandrerammaene – ut i arbeid, for det ser vi er en stor grunn til at mange barn lever i lavinntektsfamilier over tid.

Kari Henriksen (A) [12:16:12]: Det var ikke noe i svaret som tilsa at det vil skje noe som helst før dette utvalget er ferdig, og som sagt, det kan ta år og måneder. I en del situasjoner er det sånn at Navs oppfølging av trekket som også statsråden viste til, uteblir for disse familiene. Det skjer i varierende grad, men det hender. Det betyr at store deler av inntektsgrunnlaget til en familie faller bort enkelte måneder, noe som gjør selvforsørgelsen svært vanskelig og uforutsigbar over tid. Hva vil ministeren gjøre for å følge opp, sånn at Nav ikke setter familier i en situasjon der store deler av livsgrunnlaget bortfaller? Er det sånn at statsråden nå vil vente på utvalget før hun foretar seg noe som helst?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [12:17:14]: Dette er spørsmål som går mer på arbeids- og sosialministerens konstitusjonelle ansvar enn mitt, særlig siden det er knyttet til utbetalinger fra Nav.

Jeg vil understreke at begge foreldrene har plikt til å bidra til forsørging av og utdanning for barnet, etter deres økonomiske evne. Jeg vil også understreke at barnebidrag er et privatrettslig anliggende, men dersom foreldrene ikke blir enige, kan de be det offentlige, ved Nav, fastsette barnebidragene.

Det er jo nettopp for at vi skal kunne ha mulighet til å iverksette tiltak og se på nye ordninger som vil hjelpe disse barna og foreldrene, at vi setter ned et ekspertutvalg. Hvis vi hadde hatt alle svarene, hadde det ikke vært noen grunn til å sette ned et utvalg. Derfor er jeg i gang med å se på hvordan vi best kan sikre et utvalg som kan gi oss de gode svarene som er nødvendig.

Spørsmål 9

Willfred Nordlund (Sp) [12:18:44]: Mitt spørsmål går til forsvarsministeren.

«Forsvarsministeren mener det har blitt gjort grundige vurderinger rundt rullebanesystemet på Evenes i forkant av den politiske behandlingen av to langtidsplaner. I tillegg har det blitt utarbeidet en konseptvalg-utredning for Evenes, om en kan kalle utredningen for

dette, som har vært underlagt ekstern kvalitetssikring. Avinor skal ha vært en viktig bidragsyter i dette arbeidet.

Er det riktig at det ikke er behov for oppgradering av banesystemet, og kan statsråden redegjøre for disse vurderingene?»

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:18:57]: Ved etablering av Evenes som base for maritime patruljefly og framskutte kampfly er det ikke behov for oppgradering av banesystemet på Evenes utover reetablering av banebelysning og oppsamling av avisingskjemikalier.

Som representanten påpeker, er det gjort grundige vurderinger rundt rullebanesystemet på Evenes, både i forkant av den politiske behandlingen av langtidsplanen i 2012, under daværende regjering, og i 2016. I tillegg har det blitt utarbeidet en konseptvalgutredning – som er en konseptvalgutredning – for Evenes, og den er i tillegg kvalitetssikret eksternt. Verken i langtidsplanarbeidet eller i konseptvalgutredningen er det avdekket behov for oppgradering av banesystemet på Evenes. Ekspertene fra Avinor, Forsvarsmateriell, Forsvaret og Forsvarsbygg har alle bidratt til disse vurderingene.

Som mange andre flyplasser i Norge, herunder Bodø, har Evenes avvik i forhold til internasjonale standarder. Kritikerne til etableringen på Evenes har hevdet at avstanden mellom rullebanen og den parallelle taksebanen vil medføre samtidighetsutfordringer, men samtidighet blir i de aller fleste tilfellene bare en teoretisk problemstilling. Evenes har i dag relativt lite trafikk sammenlignet med andre lufthavner. Selv med maritime patruljefly og framskutte kampfly, i tillegg til den forventede økningen i sivil flytrafikk, vil antallet flybevegelser fortsatt ligge betydelig under maks kapasitet.

Avinor vurderer den planlagte trafikkavviklingen av både sivil og militær trafikk på Evenes som uproblematisk. Aktivitetsnivået på Evenes var om lag 40 flybevegelser i døgnet i 2017. Ifølge Avinor er kapasiteten i eksisterende banesystem på Evenes 25 flybevegelser i timen. Det totale antallet flybevegelser i topp-timen forventes under normale forhold å ligge på godt under halvparten av dette. Kapasiteten til banesystemet på Evenes lufthavn ligger således godt over framtidig planlagt aktivitet.

Willfred Nordlund (Sp) [12:21:05]: Jeg takker for svaret, men jeg må jo stille spørsmål ved om statsråden er riktig informert, for i brev av 8. august 2017 skriver Avinor følgende:

«Levetidstidskostnader bør også omfatte banesystem og infrastruktur som brukes av QRA og MPA. Det vil være behov for vesentlig oppgradering av spesielt parallell taksebane de neste 10 årene.»

Nå står altså statsråden her og sier at det ikke er behov for noe oppgradering, før han så skyndte seg å si at

det jo vil være behov for banelys og oppsamling av avisingskjemikalier. Men statsråden var ikke inne på den henvendelsen som Avinor har gjort til departementet, nemlig at det altså er «behov for vesentlig oppgradering spesielt parallell taksebane de neste 10 årene». Og det står i motstrid til det statsråden nå sier, og det som statsråden i flere skriftlige svar – på spørsmål fra undertegnede – har opplyst om.

Så da spør jeg igjen: Er det slik at det ikke er behov for vesentlig oppgradering av banesystemet på Evenes ved etablering av QRA og MPA i framtiden?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:22:14]: Det har vært mange spørsmål i denne saken. Det har foreligget en påstand om at man må etablere en nødrullebane på Evenes. Det er bakgrunnen for en del av de diskusjonene som har vært. Da man vurderte Evenes som enebase for jagerflyene våre, var det krav om en nødrullebane. Når Evenes har fått status som en QRA-base, er det altså ikke behov for en nødrullebane.

Regjeringen legger vedtaket fra 2012 til grunn for utvikling av framskutt operasjonsbase for kampfly på Evenes flystasjon. I forkant av vedtaket i 2012 ble det gjort kapasitetsvurderinger knyttet til rullebanesystemet på Evenes. Vurderingene konkluderte med at det ikke var nødvendig å etablere nødrullebane for en framskutt operasjonsbase for kampfly; det var kun dersom man ville etablere kampflybasen på Evenes.

Så er det slik at den taksebanen som er der oppe, kan brukes som en nødrullebane med den aktiviteten som skal være, og det er tatt med i de beregningene vi har lagt fram.

Willfred Nordlund (Sp) [12:23:13]: Jeg oppfattet fortsatt ikke at statsråden svarte på spørsmålet. Spørsmålet var om det foreligger behov for vesentlig oppgradering. Det mener Avinor det gjør, og jeg registrerer at statsråden mener at det ikke gjør det. Det hadde vært en fordel om Stortinget ble gjort oppmerksom på hva som faktisk var de reelle forholdene i denne saken. Jeg registrerer at statsråden gjemmer seg bak nødrullebane, men det er ikke slik, slik jeg har oppfattet det, at det er nødrullebane Avinor viser til når de sier at det vil være behov for vesentlig oppgradering, av bl.a. taksebanen, de neste ti årene.

Så jeg stiller spørsmålet på nytt: Er det slik at statsråden kan garantere at det ikke vil være behov for vesentlig oppgradering av banesystemet på Evenes, ut over det som statsråden allerede har vært inne på, forutsetningene om at vi ikke skal ha nødrullebane, og banelys og avisingsystem, samt bremsewiresystem – hvis jeg ikke husker feil – som statsråden ikke nevnte? Kan statsråden garantere for at det ikke skal være noe vesentlig

oppgraderingsbehov av banesystemet på Evenes de neste ti årene?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:24:14]: Avinor har vært involvert i arbeidet med konseptvalgutredningen på Evenes. Det er også eksternt kvalitetssikret. Vi mener at de forutsetninger som ligger i den, i de planene som er jobbet fram, i samarbeid med Forsvarsbygg og Avinor, er riktige. Kvalitetssikringen viser at de planene vi har lagt, holder mål. Da forutsetter jeg at de kostnadene som skal ligge inne i prosjektet også for fremtiden, er tatt med i den prosessen som har vært.

Presidenten: Neste spørsmål er frå representanten Trygve Slagsvold Vedum til klima- og miljøministeren. Presidenten kan ikkje sjå at representanten er til stades. Då byter me om på rekkjefølgja og tek neste spørsmål.

Spørsmål 11

Frå representanten Sandra Borch til klima- og miljøministeren:

«Jeg viser til brev datert 24. april 2018 fra Miljødirektoratet. Her står det blant annet at fylkesmennene må gjøre vurderinger av skadefelling av streifulver som dukker opp utenfor ulvesona i forkant av beitesesongen. Det står at fylkene må avklare individenes genetiske status i forkant av fellingsforsøk.

Hvordan tenker statsråden en i praksis skal sjekke genetisk status, og vil dette påvirke tiden det tar fra skade oppstår til fellingstillatelse kan gis?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trekt tilbake.

Spørsmål 12

Jan Böhler (A) [12:25:54]: Jeg vil gjerne stille følgende spørsmål til justis-, beredskaps og innvandringsministeren:

«Da undertegnede tok opp den svært urovekkende konseptutredningen fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og sivilt beredskap om tilfluktsromsituasjonen i Norge i Stortinget 3. mai 2017, svarte justis- og beredskapsministeren blant annet i VG samme dag at 'Så snart høringsrunden er over, må vi se på hvilke tiltak som må settes i verk for å forbedre situasjonen [...]'. Det er nå kommet et statsbudsjett og et revidert budsjett siden den gang.

Når vil regjeringen legge fram tiltak for å ruste opp tilfluktsrommene?»

Statsråd Tor Mikkjel Wara [12:26:38]: Tilfluktsrom er beskyttelsesrom som skal verne befolkningen mot

skader, primært ved væpnet konflikt. I Norge har vi i dag om lag 600 offentlige tilfluktsrom. Dette tilsvarer 300 000 plasser. I tillegg har vi 19 500 private tilfluktsrom med 2 320 000 plasser. Dette tilsvarer en dekningsgrad på rundt 50 pst. av befolkningen.

I mange år har opprustning og vedlikehold av tilfluktsrom ikke vært høyt prioritert. Tilfluktsromordningen har store mangler, spesielt på tre områder:

- den fysiske og mekaniske tilstanden på rommene
- planverk for klargjøring og drift
- ivaretagelse, vedlikehold og drift i fredstid og under beredskap

Det er Sivilforsvarets oppgave å føre tilstandskontroll med tilfluktsrommene, og nylig gjennomførte Sivilforsvaret i Rogaland en øvelse hvor formålet var å øve på å drifte et tilfluktsrom. Dagens sikkerhetspolitiske situasjon og endrede risiko- og sårbarhetsbilde innebærer at vi må endre våre prioriteringer knyttet til tilfluktsrommene.

I motsetning til en tradisjonell væpnet konflikt vil et eventuelt terroranslag, med bruk av giftige gasser, virus, radioaktiv stråling m.m., sannsynligvis ikke bli varslet på forhånd. De aller fleste tilfluktsrom benyttes i det daglige til annen virksomhet, som lagring og lignende. Tilfluktsrommene vil derfor være vanskelig å ta i bruk ved hendelser som inntreer uten varsel. Samtidig tyder anbefalinger fra våre fagetater på at den tradisjonelle tenkningen om bl.a. plassering og oppbygging av tilfluktsrom er noe utdatert.

Tidligere ble tilfluktsrommene bygget i nærheten av militære objekter. En eventuell væpnet konflikt i dag vil mest sannsynlig være geografisk begrenset, intensiv og rettet mot militære og sivile nøkkelmål. I Norge bør man derfor vurdere å rette ressursene mot beskyttelsestiltakene nær disse nøkkelmålene og strategisk viktige områder – det vi kaller et modernisert sonekonsept.

Spørsmålet om tilfluktsrom er også en del av en større kontekst – hvilke sivile beskyttelsestiltak vi bør ha. I dag er det særlig tre beskyttelsestiltak som er relevante: varsling, evakuering og tilfluktsrom. Spørsmålet om sivile beskyttelsestiltak er også en viktig problemstilling for det totale forsvaret av Norge.

På oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet iverksatte Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, DSB, en sivilforsvarsstudie som gir anbefalinger om hvilket sivilforsvar og hvilke sivile beskyttelsestiltak Norge skal ha i fremtiden. Studien ble gjennomført som et prosjekt i DSB og fikk form som konseptutredning. Rapporten ble overrakt justis- og beredskapsministeren 14. juli 2016. Konseptutredningen har vært på seks måneders høring. Departementet ba DSB om å sammenstille høringsuttalelsene innen 1. desember 2017 og oversende en tilråding til Justisdepartementet. Tilrådin-

gen er nå til behandling i Justisdepartementet. Regjeringen vil derfor legge fram saken for Stortinget på egnet måte når den er vurdert grundig og sett i sammenheng med budsjettprioriteringer for øvrig.

Jan Böhler (A) [12:29:40]: Jeg takker for svaret, som jeg dessverre må si ikke var bare beroligende. Trusselbildet i verden i dag er jo preget av at både stater og terrororganisasjoner legger opp til å forberede anslag mot sivilbefolkningen for å spre frykt, for å lamme stater og for å gjøre at man kaster kortene fordi så mange mennesker rammes. Da er det klart at det er fare for den typen angrep statsråden omtalte – kjemiske angrep, gassangrep, radioaktive angrep, virus osv. Da beskyttelsesloven sist ble behandlet, jeg tror det var i 2010, vedtok Stortinget at vi fortsatt skal ha tilfluktsrom, og at de da må oppdateres. Det er en rekke ting som må på plass for at de skal kunne beskytte mot slike angrep. Det er ikke lett å si til befolkningen i f.eks. Oslo at det kun er rundt bestemte mål man skal ha reell tilgang til tilfluktsrom. Det er en sterk vending i saken hvis det er det statsråden vil legge opp til.

Statsråd Tor Mikkell Wara [12:30:48]: Det vi legger opp til, er å gjøre et grundig arbeid med dette. Som jeg påpeker, og som representanten også sier, er det en endring i trusselbildet og sikkerhetsbildet fra den gangen man bygde tilfluktsrom tidligere, og man var pålagt også å bygge for private. Det at ting er endret, betyr at man rett og slett må se om man skal ha de samme tilfluktsrommene på samme måte og ruste opp disse. Det vi egentlig legger opp til nå, er å gjøre dette grundig og skikkelig. Derfor har vi bedt om høring om utredningen. Vi sammenstiller nå høringsuttalelsene, og vi har fått dem til vurdering. Jeg vil samtidig minne om at vi også har et totalforsvarsprogram på gang, som skal avsluttes i 2020.

Men det er nettopp endringene i samfunnet som gjør at vi kanskje må tenke annerledes rundt konseptet, om hvor man bygger, og om hvordan man organiserer. Men det er liten vits i bare å bruke penger på det samme gamle konseptet. Vi må modernisere det før tilfluktsrommene rustes opp.

Jan Böhler (A) [12:31:50]: Takk for svaret. Det var en veldig dramatisk rapport som kom om at de private som har ansvaret for flesteparten av tilfluktsrommene, ikke var klar over ansvaret sitt, om at det ikke fantes en beredskapsstyrke til å gjøre i stand tilfluktsrommene, og om at utstyret ikke var hensiktsmessig når det gjelder å gi reell beskyttelse. Det er veldig alvorlige ting som lå i rapporten som var på høring i fjor.

Det er viktig at regjeringen håndterer dette så raskt som mulig. Et spørsmål jeg da har når det gjelder finan-

siering av tiltakene, som selvsagt vil være kostnadskrevende, gjelder ordningen med frikjøpsmidler. I 1998 kom en ordning hvor man kunne slippe å bygge tilfluktsrom i nye bygg, og det skulle i stedet avsettes midler på en låst konto, som kalles frikjøpsmidler.

Spørsmålet mitt er hvordan pengene på den låste kontoen er brukt, om statsråden kjenner til ordningen, og hvordan han tenker rundt bruken av den ved finansiering av løsninger her.

Statsråd Tor Mikkell Wara [12:33:00]: Det spørsmålet må jeg få lov til å komme tilbake til. Det klarer jeg ikke å besvare på stående fot. Men det er riktig at det var en endring som kom. Når vi nå går gjennom hele konseptet, er det for å se både på alle økonomiske sider og på lovgivningen rundt dette.

Jeg er enig med representanten i at det var bekymringsfullt, og at det er et spørsmål både om opprustning, om forståelse og om at også de private vet hvilket ansvar de har. Dette er nok et resultat av at man etter Berlinmurens fall hadde lav forståelse for beredskap generelt i befolkningen. Men regjeringen gjør nå veldig mye for å påpeke at vi må heve beredskapen, og vi må på mange måter se dette i et annet lys. Alt var ikke bare bra etter Berlinmurens fall. Men det er en annen type trussel, noe som gjør at man må bruke tid på å studere dette ordentlig.

Spørsmål 10

Frå representanten Trygve Slagsvold Vedum til klima- og miljøministeren:

«Klima- og miljødepartementet sendte i april ut et brev til Miljødirektoratet, alle landets fylkesmenn og de åtte regionale rovviltnevnene, der departementet ber Miljødirektoratet om 'så langt det er mulig avklare individenes genetiske status i forkant av fellingsforsøk'.

Hvorfor er det gitt løyve til en skadefelling i deler av Akershus og Oppland, mens man har avslått søknad om skadefelling på Tynset med begrunnelse i at man først må avklare ulvens DNA?»

Presidenten: Dette spørsmålet fell bort, då spørjaren framleis ikkje er til stades. Presidenten vil beklaga overfor statsråden, som sikkert har gode svar, men dei må nok representanten og me andre venta med å få.

Dermed er sak nr. 2 ferdighandsama.

Sak nr. 3 [12:34:40]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er dagens kart ferdighandsama.

Ber nokon om ordet etter forretningsordenens § 54
før møtet vert heva? – Møtet er heva.

Møtet slutt kl. 12.35.

